Rikkaruoho-opepaketti

- tehtäviä näytelmän käsittelyyn

Koostanut KOM-teatterin yleisötyöntekijä Maaretta Riionheimo

Otto Gabrielsson – Laura Mattila
Ensi-ilta 24.2.2023

RIKKARUOHO

Millaista jälkeä tulee, kun hylätty poika päättää lainata kansakunnan provokaattorina tunnetun isänsä kirjallista otetta ja kirjoittaa armottoman, julkisen jäähyväiskirjeen kaikkien suomalaisten tuntemalle isälleen?

Yllättävää kyllä, siitä syntyy kipeän lisäksi kammottavan hauskaa teatteria, joka nauraa kirpeästi sille, miten pieniä ihmisiä me kaikki tahoillamme olemme.

Otto Gabrielssonin kirja Rikkaruoho: Viimeinen kirje isälle (S&S, 2020) kertoo katkeran totuuden lähisuhteesta, jota ei koskaan ollut. Vuonna 1981 Tukholmassa syntynyt Gabrielsson sai äitinsä sukunimen. Henkilötietoihin ei merkitty isästä mitään, sillä vastasyntyneen lapsen isä oli tahollaan naimisissa, äiti ei. Isän nimi oli **Jörn Donner**.

Rikkaruoho on hylätyn mammutinpoikasen piipitystä pimeydestä, pienen kirpun puheenvuoro suurmiesten selkien takaa.

Rikkaruohon sovittaa ja ohjaa **Laura Mattila** (s. 1990), turkulaissyntyinen nuoren polven teatteriohjaaja. Näyttämöllä poissaolevien isien kanssa varjonyrkkeilee koko KOM-teatterin ensemble **Vilma Melasniemi**, **Ella Mettänen**, **Juho Milonoff**, **Niko Saarela** ja **Miiko Toiviainen**.

Otto Gabrielssonin kirjasta **(suom. Laura Kulmala)** dramatisointi ja ohjaus **Laura Mattila**

Näyttämöllä **Vilma Melasniemi, Ella Mettänen, Juho Milonoff, Niko Saarela** ja **Miiko Toiviainen**

Lavastus **Julia Jäntti**

Pukusuunnittelu **Mirva Mietala**

Valosuunnittelu **Veli-Ville Sivén**

Äänisuunnittelu **Jani Rapo**

Maskeeraussuunnittelu **Leila Mäkynen**

Yleisötyö **Jenni Bergius, Rosa-Maria Perä** ja **Maaretta Riionheimo**

KOM-teatteri

Helsinkiläinen vuonna 1971 perustettu KOM-teatteri on yksi Suomen vanhimmista ryhmämuotoisista teattereista, jolla on oma vannoutunut ja alati kasvava katsojakuntansa.

KOM-teatteri on syntynyt palosta vaikuttaa yhteiskuntaan ja tehdä korkeatasoista, taiteellisesti kunnianhimoista sekä monimuotoista teatteria. Se on vuosikymmenten aikana kiertänyt esityksillään ympäri maailmaa, julkaissut useita klassikkoasemaan nousseita levyjä, tuottanut konsertteja ja lukemattomia esityksiä, jotka ovat jättäneet lähtemättömästi jälkensä Suomen teatterihistoriaan. KOM on toiminnallaan puolustanut vapauden, veljeyden ja tasa-arvon periaatteita tehden esityksiä muuttuvasta yhteiskunnasta ja yksilöistä sen puristuksessa.

KOM on tehnyt etenkin uutta kotimaista draamaa, mutta myös kansainvälisiä klassikkoja, romaanidramatisointeja, musiikkiteatteria, komediaa, tragediaa ja kaikkea siltä väliltä. KOM-teatterin lauluja paremmasta maailmasta lauletaan edelleen kaikkialla Suomessa ja jokainen KOMin sukupolvi kirjoittaa omat laulunsa. KOM-teatteri katsoo tulevaisuuteen, muistaa menneisyytensä ja on valmis uudistumaan yhteiskunnan mukana — periaatteistaan tinkimättä.

KOM-teatterilla on kaksi näyttämöä: varsinainen teatterisali, jossa on noin 300 paikkaa sekä rohkeita taiteellisia avauksia varten perustettu Aulanäyttämö. KOM-aulassa on myös maanantaisin konserttiohjelmistoa.

KOM-teatterissa on vakituinen ensemble. Lisäksi KOM käyttää jatkuvasti esityksissään vierailevia eturivin taiteilijoita ja muuta henkilökuntaa. KOM-teatteria johtaa teatterinjohtaja ohjaaja Lauri Maijala.

OPEPAKETIN LUKUOHJEET JA TAVOITTEET 6
1. LÄMMITTELYHARJOITUKSIA TUNNIN ALKUUN 7
PEUKUN NAPPAUS 7
PALLO JA NUMERO 7
KATSE KIERTÄÄ 7
MENE JOS… 8
SAMURAI 8
LAHJAN ANTAMINEN 8
… Jatkotehtävänä AARREARKKU 9
MINÄ OLEN PUU (KAIKKI MUKAAN KUVAAN) 9
2. NÄYTELMÄN PEHMEÄÄ PURESKELUA 10
SANA KERRALLAAN -TARINA TEATTERIVIERAILUSTA 10
10 KYSYMYSTÄ TEATTERITAITEESTA 10
NÄYTELMÄANALYYSI-TEHTÄVÄ 10
KITEYTTÄVÄ TÄGI 11
DRAAMAN KAARI - NÄYTELMÄN RAKENNETTA HAHMOTTAMASSA 11
KUUMA TUOLI -HENKILÖHAASTATTELU RYHMÄMUOTOISESTI 12
NELIKENTTÄMALLI 13
VALITTU ESTETIIKKA JA SKENOGRAFINEN OTE 14
KRIITIKKO-PROVOKAATTORI 15
AFORISMI 16
3. NÄKYMÄTÖN LAPSI 17
EILEN - NYT - HUOMENNA 17
KAIKISSA ON VÄHÄN NINNIÄ 18
IDENTITEETTINÄ HUKKAKAURA 19
TUNNEKIRJOITUSTEHTÄVÄ 20
HÄIVÄHDYKSIÄ LAPSUUDESTA 21
OMAN TARINAN HALTUUNOTTO 21
HYLKÄÄMISIÄ 23
MAAILMA LAPSEN SILMIN 23
SUORIA KYSYMYKSIÄ JA KOOTTUJA VASTAUKSIA 24
VAHVUUSPUU 25
I NEED A HERO! 26
4. TAPAUKSET MAMMUTTI, DINOSAURUS JA VIRTAHEPO 28
JULKISUUSKUVAN TAKANA 28

ELÄINKOLLAASI 29
KAIKKI MAAILMAN VIRTAHEVOT 30
SETÄMIES -LUONTODOKUMENTTI 34
APUA MUUTOSTA TAHTOVILLE MIEHILLE 35
STATUSKOHTAUKSIA 36
USKO, TOIVO, ... 37
INHIMILLISIÄ JA EPÄINHIMILLISIÄ KOHTAAMISIA 38
PERHEET MUUTOKSESSA 39
KAADETTAVAT ASIAT 40
5.PROVOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO 42
PROVOKAATION MONET KEINOT 42
PROVOKATIIVINEN RYHMÄVÄITTELY 43
SANASELITYSPELI 43
PROVOKAATION VÄLINEENÄ PASKAKSI HAUKKUMINEN 44
VITSI VITSI 45
TOKSISET INSTALLAATIOT 46
DAVID vs. GOLJAT 47
PROVOKUVIA 47

OPEPAKETIN LUKUOHJEET JA TAVOITTEET

Hyvä opettaja, yhteistyökumppani ja uusi tai vanha tuttavuus. Tämä paketti on saanut alkunsa isäänsä kaipaavan lapsen toiveesta tulla nähdyksi ja rakastetuksi. Minkälaisen jäljen jättää loputon odotustila ja toistuvat pettymykset? Otto Gabrielsson sai kuulla vasta aikuisena, että koskaan ei ole liian myöhäistä luovuttaa, ja niinpä hän eräänä päivänä pani pisteen odotukselleen ja kirjoitti pitkän jäähyväiskirjeen isälleen Jörn Donnerille. Tästä alkusysäyksestä on syntynyt myös KOM-teatterin kevään 2023 näytelmä Rikkaruoho sekä käsissänne oleva opepaketti. Paketin aihealueet on jaettu tällä kertaa seuraavasti:

1. Lämmittelyharjoituksia tunnin alkuun
2. Näytelmän pehmeää pureskelua
3. Näkymätön lapsi
4. Tapaukset Mammutti, Virtahepo ja Dinosaurus
5. Provoooooooooooooooooooooooo

Paketin tavoitteena on tukea opettajia esityksen käsittelyssä toiminnallisen opetuksen keinoin. Paketti koostuu draamaa hyödyntävistä harjoitteista sekä kirjoittamiseen, kuvataisteisiin ja keskusteluun pohjautuvista tehtävistä. Kaikki harjoitteet ovat muokattavissa ryhmälle sopiviksi ja niitä voi käyttää myös vain osittain mikäli toiminnallisuus koetaan luokassa haasteelliseksi. Toivomme harjoitteiden syventävän oppilaiden katsomiskokemusta aihekohtaisen pureskelun sekä esityksen ja oppilaan oman ajattelun välisen suhteen kautta. Tehtävät on rakennettu yhteiskunnallisen ja yksityisen välimaastoon, jotta käsiteltävään materiaaliin syntyisi omakohtainen suhde ja ymmärrys. KOM-teatteri haluaa kannustaa oppilaita itsenäisen ajattelun kehittämiseen, ryhmätyöskentelytaitojen parantamiseen sekä rohkeampaan ilmaisuun yleisötyönsä kautta. Tehtävät suositellaan valittaviksi ryhmäkohtaisesti, matalan kynnyksen periaatetta noudattamalla, jotta kaikkien olisi turvallista osallistua työskentelyyn. Pienikin siis riittää.
Mikäli esitystä käsittelevillä tunneilla päädytään tekemään draamaharjoitteita, kannattaa alkuun muistaa lämmittelyharjoitteiden merkitys. Myös sopiva tila, kuten auditorio tai liikuntasali helpottaa huomattavasti toiminnallista työskentelyä. Jos tähän ei ole mahdollisuuksia, kannattaa luokkahuone raivata tyhjäksi ja tuolit asettaa ympyrämuodostelmaan ennen tuntien alkua.

Kiitos tärkeästä työstäsi oppilaiden ja KOM-teatterin kanssa!

Lämpöisin terveisin
KOM-teatterin yleisötyötekijät Malla, Jenni ja Rosa

1. LÄMMITTELYHARJOITUKSIA TUNNIN ALKUUN

PEUKUN NAPPAUS

Koko luokka menee seisomaan piiriin. Opettaja pyytää nostamaan oikean käden peukalon pystyyn ja viemään sen itsestä oikealla puolella seisovan luokkatoverin eteen (rintakehän kohdalle). Kaikkien eteen on ilmestynyt peukku. Sitten opettaja pyytää laittamaan oman vasemman kämmenen litteäksi ja kuljettamaan sen eteen ilmestyneen peukun yläpuolelle n. 2-5 sentin päähän. Näin kaikkien edessä on peukku, jonka yläpuolella on oma (litteä) vasen kämmen. Kun opettaja laskee kolmeen, napataan kolmosella kaverin peukusta kiinni, mutta samalla vedetään oma peukku turvaan. Jos joku ottaa varaslähdön, aloitetaan lasku alusta. Osa oppilaista saa napattua peukun kiinni, osa vedettyä peukkunsa turvaan. Tilanteen purkautuessa purkautuu myös naurua. Peukun nappaus on oivallinen icebreaker -tehtävä tunnin alkuun.

PALLO JA NUMERO

Ensin voi heitellä palloa ringissä ja pyytää oppilaita heittämään niin, että kaikki saavat kiinni. (Pallon on syytä olla tarpeeksi iso ja pehmeä.) Sen jälkeen voi näyttää, miten numero kiertää ringissä järjestyksessä. Sitten alkaa varsinainen keskittymisharjoitus: yhtä aikaa heitetään palloa ja annetaan numeron kiertää. Jokaisen pitäisi muistaa sanoa numero vuorollaan ja samalla keskittyä pallon vastaanottamiseen ja heittämiseen. Aina kun pallo tippuu tai joku ei huomaa sanoa numeroa vuorollaan, leikki keskeytyy aplodeihin ja alkaa taas alusta.

KATSE KIERTÄÄ

Mennään seisomaan piiriin ja aloitetaan katsomalla vasemmalla puolella olevaa ihmistä silmiin, vaikka hänen katseensa onkin toisaalla (omalla vasemmalla puolellaan). Kierrätetään katsetta ringissä vasemmalta oikealla rauhallisesti ihminen kerrallaan, aina toisen katsetta etsien. Kun katseet viimein jonkun kanssa kohtaavat, vaihtavat nämä henkilöt rauhallisesti paikkaa. Vaihdon jälkeen katse lähtee kiertämään aina vasemmalta piiriä uudestaan. Kun kierros on täysi aloitetaan kierros aina alusta. Kun tätä on tehty jonkun aikaa, otetaan katseiden kohdatessa mukaan miiminen oma tervehtiminen tai ääneen moikkaus paikkaa vaihdettaessa. Mitä muuta kohdatessa voisi tehdä?

MENE JOS…

Yksi menee keskelle, ja muut menevät piiriin hänen ympärilleen. Keskellä olija aloittaa sanomalla: mene jos… tai ne jotka ovat… tai se joka tykkää… Ne, joita asia koskee, lähtevät liikkeelle ja vaihtavat paikkaa. Viereisiin tyhjiin paikkoihin ei mielellään ole menemistä, mikä voidaan sopia ennen harjoitteen alkamista. Myös ringin keskellä olija pyrkii löytämään vapaan paikan. Se, joka ei löydä uutta paikkaa jää keskelle ja kysyy uuden kysymyksen seuraavassa vaihdossa. Harjoitetta kannattaa soveltaa esimerkiksi siten, että kaikkien kysymysten pitää tavalla tai toisella liittyä esitykseen, teatterivierailuun tai käsiteltävään aiheeseen. Näin ollaan pikkuhiljaa menossa kohti aihetta huomaamatta. Harjoitteen tarkoituksena on tarjota tietoa ja lämmittää osallistujia tuntiin.

SAMURAI

Kaikki menevät piiriin. Yksi aloittaa ja lähettää viestin seuraavalle. Viestin äännähdykset, joita lähetetään ovat: HU, HA ja HO. Ne sanotaan aina tässä järjestyksessä ja kovalla kaikuvalla äänellä. Viesti kulkee piirissä siten, että ensimmäinen (ehkä opettaja) aloittaa nostamalla molemmilla käsillään Samurai-miekan ylös sanoen samalla HU. Hänen molemmilla sivuillaan olevat pelaajat reagoivat tähän lyömällä omilla miekoillaan ensimmäisen samurain keskivartaloa kohti sanoen yhtä aikaa HA. Tämän jälkeen ensimmäinen Samurai lyö miekkansa alas samalla osoittaen miekalla jotakuta ringissä ja sanoo HO. Viesti otetaan vastaan (ensimmäisessä liikkeessä määritellyllä tavalla) sanomalla HU, jolloin viereiset samurait lyövät miekoillaan hänen keskivartaloaan kohden sanoen yhtä aikaa HA. Tähän vastaanottaja sanoo HO lyöden miekkansa alas ja osoittaen samalla jotakuta uutta jne… Mokasta ei yleensä seuraa mitään muuta kuin iloista naurua, mutta tokihan harjoitetta voi käyttää tahdottaessa myös pudotuspelinä. Tärkeää on löytää tasainen rytmi, kommunikaatio ja uskallus päästä kaikuvat samurai-äänet ilmoille. Jos harjoitus sujuu hyvin, voi myös tempoa kasvattaa ja tuoda haastavuutta sitä kautta mukana.

LAHJAN ANTAMINEN

Oppilaat antavat pareittain toisilleen lahjoja miimisesti. Toinen ojentaa lahjapaketin ja se, joka lahjan saa, päättää mitä paketti sisältää. Sen jälkeen lahjansaaja käyttää esinettä jotenkin ja rakentaa improvisoidun kohtauksen lahjanantajan kanssa. Kun kohtaus loppuu, annetaan uusi lahja. Opettaja voi kannustaa oppilaita lahjan nopeaan tunnistamiseen ja kaiken tarjotun hyväksymiseen. Lahjat voivat olla ohjatusti myös sellaisia, jotka liittyvät tavalla tai toisella näytelmän aiheeseen.

… Jatkotehtävänä AARREARKKU

Oppilaat työskentelevät edelleen pareittain. He ovat löytäneet ullakolta vanhan arkun, joka on kuulunut näytelmän jollekin henkilölle. Tehtävänä on tutkia lippaan sisältöä. Toinen ottaa arkusta esineen: ”Katso, mitä minä löysin!” Toinen päättää, mitä parin käteen on osunut: ”Valokuva, kuka tuo mies on?” Sen jälkeen oppilaat rakentavat kertomusta yhdessä. Kun ensimmäinen esine on käsitelty, otetaan seuraava esine. Lippaassa voi olla myös jotain hyvin henkilökohtaista, kätkettyä ja piilotettua… Tehtävän tarkoituksena on pyrkiä mielikuvituksen kautta analysoimaan hahmoja ja tuomaan hahmoihin uusia näkökulmia.

MINÄ OLEN PUU (KAIKKI MUKAAN KUVAAN)

Tämän harjoitteen avulla voi nopeasti kartoittaa, mitä esityksestä on jäänyt mieleen. Ensimmäinen henkilö menee lavalle puu-asentoon ja sanoo ”Minä olen puu”. Seuraava menee paikalle ja täydentää puu-kuvaa menemällä kyykkyyn puun alle ja sanoo ”Minä olen sieni puun juurella”, kolmas menee paikalle ja tarttuu sieneen kiinni ja sanoo ”Minä olen mato sienen pinnalla”. Sitten saapuu “sienestäjä”, “sienestäjän salarakas, sienestäjän mustasukkainen vaimo” jne… Lopuksi heille kaikille annetaan aplodit ja päätetään, kuka heistä, vaikkapa koira jää aloittamaan uuden kuvan. Muut poistuvat ja koiraa esittänyt sanoo ”Minä olen edelleen koira”, ja sama homma alkaa alusta. On hyvä tähdentää, ettei tehtävässä tarvitse keksiä mitään erikoista. Tylsät ja tavanomaiset ideat ovat parhaita, ne mitkä tulevat ensimmäisenä mieleen. Kun kaikki ovat mukana kuvassa. Voi kuva opettajan merkistä pitää hetken ääntä ja elää, kunnes toisesta merkistä taas pysähtyy. Myös tämä tehtävä toimii loistavasti nähdyn näytelmän aiheiden, henkilöiden ja teemojen käsittelyyn. Iloa ja ideoita kuviin!

2. NÄYTELMÄN PEHMEÄÄ PURESKELUA

SANA KERRALLAAN -TARINA TEATTERIVIERAILUSTA

Käykää KOM-teatterin vierailu yhdessä läpi sana kerrallaan -tarinana. Opettaja aloittaa tarinan, jonka jälkeen oppilaat lisäävät vuorotellen yhden sanan, tarinaa yhdessä eteenpäin rakentaen. Tämä tehdään jossakin sovitussa järjestyksessä. Harjoitus edistää kuuntelemisen taitoa, ryhmän yhteistä vastuuta tarinan eteenpäin saattamisesta ja tarjoaa mahdollisuuden kollektiivisen kokemuksen synnyttämiseen. Harjoituksen voi lopettaa silloin, kun hyvältä tuntuu, tai lauseeseen: Tämän tarinan opetus oli, että…

10 KYSYMYSTÄ TEATTERITAITEESTA

Pohtikaa seuraavia kysymyksiä joko itsenäisesti tai parin kanssa noin 10 minuutin ajan. Keskustelkaa sen jälkeen kysymyksistä avoimesti luokassa. Kun olette käyneet kysymykset läpi, tehkää viimeiseksi Minä olen puu-lämpän mukainen yhteinen kuva KOM-teatterin vierailusta, johon jokainen voi lisätä oman havaintonsa ja fiiliksensä.

1. Mitä sanasta teatteri tulee ensimmäisenä mieleen?
2. Minkälaisia aikaisempia kokemuksia sinulla on teatterista?
3. Miten vahva/heikko asema teatterilla on suhteessa muuhun kulttuurin kulutukseesi?
4. Mitä kaikkia taiteenlajeja teatteriesitys (voi) pitää sisällään?
5. Keitä kaikkia ammattilaisia teatterissa työskentelee, että esitys saa ensi-iltansa?
6. Mikä tekee teatterista taiteenlajina erityisen muihin taiteisiin verrattuna?
7. Mikä KOM-teatterin vierailusta jäi päällimmäisenä mieleen?
8. Mitkä lainalaisuudet ja sanattomat sopimukset yleisöä sitovat?
9. Mikä ilahdutti, vihastutti tai yllätti teatterissa, jos jokin?
10. Millä fiiliksellä poistuit esityksestä?

NÄYTELMÄANALYYSI-TEHTÄVÄ

Tämä tehtävä voidaan tehdä suullisesti keskustelemalla tai itsenäisenä kirjoitustehtävänä.

1. Etsi ja pohdi näytelmän perustietoja: kirjoittaja, ohjaaja, näyttelijät, ensi-iltapäivä, näytelmän tyylilaji (esim. komedia tai tragedia) sekä tee lyhyt kuvaus aiheesta.

2. Kerro tarkemmin päähenkilöstä: johtava toiminta (pyrkimys), toiminnan motiivi, luonne, asuinpaikka (miljöö), muiden henkilöiden suhtautuminen häneen, elämäntilanne, muutos näytelmän alkutilanteen ja lopun välillä.

3. Kerro lyhyesti sivuhenkilöistä ja heidän suhteestaan päähenkilöön. Millaisia hahmoja he ovat? Perustuvatko heidän hahmonsa esimerkiksi johonkin vallitsevaan luonteenpiirteeseen (esim. itsekkyys, mustasukkaisuus, vallanhimo..) tai yhteiskunnalliseen arvoon (vastuuttomuus, oikeudenmukaisuus yms..) Auttavatko he päähenkilöä hänen pyrkimyksissään eteenpäin, vai ovatko he toiminnan esteenä?

4. Kerro näytelmän suurimmasta ristiriidasta eli draamallisesta konfliktista, jonka varaan koko näytelmän jännite rakentuu.

5. Kerro juonen kuljetuksesta ja käänteistä. Mikä on mielestäsi lopullinen käänne, josta ei ole enää paluuta entiseen, ja joka ratkaisee koko näytelmän lopun.

6. Mitä teemoja näytelmä käsittelee?

7. Minkälaisen ihmiskuvan näytelmä avaa?

8. Mikä merkitys näytelmällä on tässä ajassa?

9. Mikä merkitys tai kytkös näytelmällä voisi olla sinun elämääsi?

KITEYTTÄVÄ TÄGI

Näytelmässä on melkein poikkeuksetta jokin sisäänkirjoitettu perussanoma, eli jokin koko teosta lävistävä kantava teema, jonka teoksen tekijät pyrkivät välittämään. Tehtävänä on tiivistää Rikkaruoho-näytelmän “sanoma” yhteen lauseeseen, joka vastaa kysymykseen, mistä näytelmä mielestäsi kertoi? Pohtikaa vastausta, jos mahdollista enemmän yleisellä tasolla, ei niinkään juonivetoisesti. Kun saatte lauseen valmiiksi, tiivistäkää se sen jälkeen tägiksi. Tuokaa kaikki tägit yhteen ja nostakaa seinälle tai asettakaa lattialle. Katsokaa tägejä kokonaisuutena, mitä näkyy? Onko ajatus yhtenevä vai poikkeavatko tulkinnat toisistaan kovastikin? Pohtikaa vielä yhdessä ytimekästä sanomaa, jonka luokka loi, löysi ja tiivisti. Mikä se on?

DRAAMAN KAARI - NÄYTELMÄN RAKENNETTA HAHMOTTAMASSA

Näytelmän kolmeen osaan jakava draamankaari on peräisin Antiikin Kreikasta. Se tunnetaan myös nimellä Aristoteleen draaman paradigma. Lyhykäisyydessään se etenee jotakuinkin juonta seuraten ja sitä ohjaten näin:

1. alkusysäys
2. esittely
3. syventäminen
4. ristiriitojen kärjistyminen
5. ratkaisu
6. häivytys.

Joskus sama jako on typistetty: 1. esittelynäytökseen 2. ristiriitanäytökseen 3. ratkaisunäytökseen tai vain alku, keskikohta, loppu jakoon. Näytöksiä erottaa 2 isompaa käännekohtaa: K1 ja K2. Käännekohdat ovat hetkiä, joissa päähenkilön toiminta muuttuu jollakin tavalla juonen kannalta. (Ph ottaa esim. salaisen tehtävän vastaan, tai tekee jokin isomman päätöksen / siirron). K2:sta nimitetään myös Point of no return käännekohdaksi, jolloin näytelmän päähenkilö tekee lopullisen (viimeisen) ratkaisun, joka vie näytelmän kohti vääjäämätöntä loppuaan.

Tehtävänä on hahmotella Rikkaruoho -näytelmän juoni Aristoteleen draaman kaaren kautta rakenteellisesti paperille. Aloittakaa tehtävä piirtämällä kaari ja kirjatkaa kaarelle 1-6- kohdat niiden juonellisten tapahtumien mukaan, jossa ajattelette tapahtumien tapahtuvan. Mitä juuri siinä kohdassa tapahtui, missä luulette näytösten vaihtuvan yms… Osoittakaa kohdat, joissa K1 ja K2 voisivat olla, eri näytökset, alun isku ja lopun häntä. Käykää lopuksi eri hahmotelmia läpi ja keskustelkaa niistä yhdessä. Perustelkaa vastauksenne hyvin.

KUUMA TUOLI -HENKILÖHAASTATTELU RYHMÄMUOTOISESTI

Tässä tehtävässä haastatellaan näytelmän hahmoja kuvitteellisesti ja saadaan tätä kautta uutta yhdessä synnytettyä tietoa sekä pohdintaan kollektiivisesti sitä miksi hahmot toimivat niin kuin toimivat. Ryhmätoteutus ottaa myös paineita yksittäisiltä oppilailta pois ja on siksi suositeltava matalan kynnyksen työkaluna.

Valitkaa aluksi kaksi näytelmän henkilöä, joiden mielenmaisemaan haluaisitte sukeltaa syvemmin. Henkilöt voivat olla esimerkiksi näytelmän keskeiset hahmot: isä ja poika. Ottakaa sitten noin 5 tuolia (tuoleja voi olla vähemmänkin) ja laittakaa ne kahteen erilliseen ryhmään luokan eteen. Valitkaa sen jälkeen noin 5 oppilasta näihin kahteen ryhmään. Toinen ryhmä edustaa isää, toinen poikaa.

Kun oppilaat ovat istuneet ryhmiin, muu luokka alkaa haastatella vuorotellen kumpaakin, jotka eivät kuvitteellisesti kuule toisiaan. Kysymykset osoitetaan aina jommallekummalle, siten että kuka vaan voi vastata kysymykseen. Tietoa tuotetaan ja syvennetään yhdessä. Hahmoja voi myös kärjistää, vastaukset voivat olla provokatiivisia ja näkökulmat haastateltavien välillä poiketa rajustikin toisistaan. Tehkää haastattelujen jälkeen monta pientä kohtausta, jossa isän ja pojan välinen jännite voisi näkyä eri tavoin. Pohtikaa harjoituksen jälkeen mitä näkökulmaerot opettivat tilanteista.

NELIKENTTÄMALLI

Miettikää yhdessä koko luokan kesken neljää eri tekijää, jotka voisivat vaikuttaa näytelmän päähenkilön keskeiseen ongelmaan eniten. **Määritelkää myös ongelma.** Esiin tulevat näkökulmat voivat erota toisistaan paljonkin. Raivatkaa luokkaan hieman tyhjää tilaa ja ajatelkaa suurta neliötä, joista jokainen kulma edustaa yhtä esiin noussutta asiaa.

1. Tämän jälkeen opettaja pyytää oppilaita menemään kunkin oman ajatuksen kautta siihen kulmaan tai kulmien väliin mikä vastaa parhaiten kysymykseen: **Mitkä tekijät vaikuttivat päähenkilön keskeiseen ongelmaan?** Kun kukin on ottanut paikkansa, avatkaa keskustelua muutaman oppilaan kautta, miksi he menivät seisomaan juuri siihen mihin menivät.

2. Seuraavaksi opettaja pyytää kaikkia oppilaita pohtimaan, **olisiko päähenkilö voinut mitenkään vaikuttaa omaan tilanteeseensa, tai että minkä olisi pitänyt mennä toisin, jottei ongelmaa olisi syntynyt?** Jälleen kerätään neljä erilaista vastausta ja asetutaan neljään kulmaan tai niiden väliin oman mielen mukaisesti. Tämän jälkeen opettaja käy taas oppilaiden eri näkemyksiä läpi, josta voi syntyä avointa hyvää keskustelua.

3. Kolmanneksi pohditaan **mitkä mahtoivat olla päähenkilön isän motiivit toimia niin kuin hän toimi ja miksi hän ei osoittanut pojalleen minkäänlaista kiintymystä?** Jälleen kerran toimitaan samalla tavalla.

4. Seuraava kysymys pohtii, **mitä erilaisia kuvitteellisia vaihtoehtoja päähenkilöllä oli selvitä tilanteesta, johon on joutunut? Miten eri tavoin hän voisi hylätyksi tulemisen kokemuksensa ja isäsuhteensa ratkaista?**

5. Viimeisenä kysymyksenä pohditaan, **miten tulevaisuuden vanhempien olisi hyvä tiedostaa ja toimia, ettei kukaan lapsi joutuisi vastaavaan tilanteeseen, kuin näytelmän päähenkilö?**

Nelikenttä tehtävän avointen kysymysten jälkeen oppilaat voivat valita yhden polttavan näkökulman esille tulleista vaihtoehdoista ja kirjoittaa siitä kuvitteellisen yleisönosastokirjoituksen, jossa jokin tietty mielipide manifestoituu vahvasti. Lukekaa kirjeet myöhemmin haluttaessa äänen.

VALITTU ESTETIIKKA JA SKENOGRAFINEN OTE

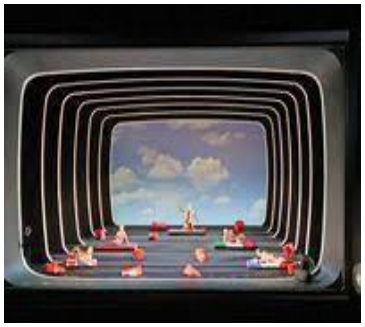

Rikkaruoho -näytelmä on visuaalisesti hyvin pelkistetty ja pelaa paljon valon ja varjon kanssa. Skenografinen suunnittelu ei halua ohittaa lapsen katsetta ja näkökulmaa tapahtumiin, tämä paljastettakoon vielä. Ohjaaja Laura Mattila on luonut näytelmän esteettisen ilmeen yhdessä työryhmässä mukana olevan lavastajan, puvustajan ja valosuunnittelijan kanssa niistä lähtökohdista käsin, jotka tukevat näytelmän tarinaa ja teemoja. Miettikää pareittain, minkälaisia esteettisiä ratkaisuja näytelmään oli luotu lavastuksen, puvustuksen, rekvisiitan ja valojen avulla? Minkälaista maailmankuvaa ja tunnelmaa ne tukevat? Pohtikaa samalla myös sitä mihin yksittäiset valinnat voisivat milloinkin viitata ja minkälaisia symboleita teos pitää sisällään? Voitte assosioida rauhassa, ajattelematta oikeita tai vääriä vastauksia. Kun olette listanneet huomionne, käykää nämä luokassa pari kerrallaan läpi.

Kääntäkää sen jälkeen asetelma ympäri ja kuvitelkaa näytelmän olevan isän puheenvuoro (kirje) pojalleen, niin että lähtökohta olisi täysin vastakkainen. Näkökulma isän maailmaan on täysin vapaa. Suunnitelkaa sen jälkeen ikioma skenografinen kokonaisuus tämän

kuvitteellisen uuden näytelmän ympärille ja pohtikaa aivan toisenlainen visuaalinen ilme. Miten aihe ja estetiikka tällä kertaa keskustelevat keskenään?

KRIITIKKO-PROVOKAATTORI

Asetu provosoivasti kirjoittavan ammattikriitikon saappaisiin ja kuvittele olevasi kansakunnan pelätyin, äkkipikaisin ja sanoja säästelemättömin kriitikko. Kuten tiedossa on, kriitikoilla on valtaa ruotia teoksia suuren yleisön edessä ja siksi kritiikit ovat tänä päivänä osin harkitsevimpia ja moniulotteisempia sanavalinnoissaan kuin takavuosina. Vallan mukana tulee aina myös vastuuta. Tehdään tämän tehtävän myötä kuitenkin kuperkeikka lähimenneisyyteen ja herätetään henkiin pahansisuinen kriitikko-provokaattori, joka olet sinä. Etene kritiikissä seuraavien ohjeiden mukaisesti, unohtamatta kuitenkaan armottomuutta ja provokatiivista tyyliä.

1. Otsikoi kritiikki napakan kärkevästi
2. Kirjoita provokatiivinen arvostelu, joka sisältää alla olevat osat, järjestys on vapaa. Voit myös jättää joitakin kohtia pois ja valita mitä painotat kritiikissä.

a) Näytelmän esittely

- Millaisesta teatteriesityksestä on kysymys?
- Esittele teoksen käsikirjoittaja, ohjaaja, muutama näyttelijä ja esityspaikka.
- Mainitse jotain lavastuksesta, puvustuksesta, musiikista, valoista, näyttelijäntyöstä...

b) Oma mielipiteesi kriitikkona näytelmästä

- Kerro, mikä esityksessä oli mielestäsi hyvää: huumori, näyttelijäntyö, näytelmän aihe jne.
- Kerro, missä mielestäsi olisi parantamisen varaa.
- Perustele mielipiteesi havainnollistavien esimerkkien avulla.
- Kriitikko esittää yhteenvedon esityksestä eli arvostelee sen kiinnostavaksi, tylsäksi, fantastiseksi, tusinatavaraksi, elämykseksi tai ihan vain viihdyttäväksi.

Kun olet saanut kritiikin valmiiksi, tehkää kritiikeistä lopulta yhteinen kuunnelma nimeltä: "*Kriitikkoradio"*. Kuunnelmat voidaan tehdä vaikka neljän hengen ryhmissä, tai vain niiden kesken, jotka rohkenevat lukea oman arvostelunsa ääneen. Kukin kriitikko voi kehittää omasta kritiikostaan hahmon ja pohtia miten kyseinen hahmo voisi puhua ja esiintyä. Kuunnelmat esitetään siten, että muu luokka laittaa silmät kiinni aina uuden armottoman *"Kriitikkoradio"* -lähetyksen alettua. Keskustelkaa tehtävän lopuksi, olivatko arvostelut

toistensa kanssa linjassaan vai poikkeavatko ne kovasti toisistaan. Pohtikaa myös provokaatiota tyylikeinona, ja miten se näkyi kritiikeissä kauttaaltaan.

AFORISMI

Kun näytelmä on tarpeeksi hyvin pureskeltu, tiivistäkää näytelmä aforismiksi. Aforismi tarkoittaa ajatelmaa tai mietelausetta, eli lyhyessä muodossa lausuttua ajatusta. Se on ajatuksellisesti painokas sekä tyylikkäästi muotoiltu tiivis virke tai useamman virkkeen kokonaisuus. Jos mahdollista, kiteyttäkää aforismiin jokin viisaus tai ääneen lausuttu toive kaikkien vanhempiaan kaipaavien lasten puolesta.

3. NÄKYMÄTÖN LAPSI

EILEN - NYT - HUOMENNA

Alla on katkelma Otto Gabrielssonin kirjasta *Rikkaruoho – Viimeinen kirje isälle*. Lukekaa teksti läpi pienryhmissä ja rakentakaa sen ympärille kohtaus siten että kirje on sisällytetty kohtaukseen. Voitte muuttaa asioita ja keksiä kirjeen ympärille oman lyhyen tarinan ja setupin. Pohtikaa, kuka puhuu ja kenelle. Mitä kaikkea on tapahtunut aiemmin? Missä ja milloin kirje luetaan? Mikä tunnetila kohtauksessa on? Näytelkää auki se mitä on tapahtunut ennen kirjeen lukemista, ja mitä tapahtuu heti sen jälkeen. Kirjeen lukeminen on dramaturgisesti se nyt hetki. Aikakronologia voi olla tiivis tai jakautunut usealle vuodelle. Esittäkää auki näytellyt kohtaukset tai haluttaessa myös kuunnelmat ryhmä kerrallaan.

“Tämä kirje on suhteemme diagnoosi ja sitä seuraava eroanomus. Ei lippu aikakoneeseen, joka tarjoaisi minulle uuden mahdollisuuden ansaita asemani poikanasi. Olen kirjoittanut sinulle aiemmin kirjeitä oppiakseni tuntemaan sinut. En ole kuitenkaan koskaan saanut kunnollista vastausta vaan puolihuolimattomia viidesosasivun tulosteita, joissa on pari nuivaa kieliopillisistikin epätäydellistä lausetta. Myös edesmennyt siskoni kirjoitti sinulle. Voin kuvitella, että kaikki lapsesi ovat koittaneet saada sinuun yhteyden jollakin tavoin – kirjeillä, elokuvilla, runoilla, akateemisilla ansioilla, känneillä, souturetkillä, kalastuksella, jalkapallolla. Vain kaksi on kuitenkin onnistunut siinä: “sinun poikasi”. Toki olen päässy näkemään sinua. Ne eivät kuitenkaan ole olleet tapaamisia, vaan lyhyitä audiensseja.”

“Tove Janssonin Muumeissa on tarina näkymättömästä Ninnistä. Ninni asui sarkastisen ja inhottavan tätinsä luona. Janssonin sadussa Ninni muuttui hiljalleen näkymättömäksi tädin ilkeilyn ja ohittavuuden takia. Tarina Ninnistä kertoo ympäristön vaikutuksista lapseen. Lapsi tarvitsee kasvussaan peilejä, jotka kertovat kuinka rakastettu ja tärkeä hän on. Noiden peilien kautta on mahdollisuus kasvaa ihmiseksi, joka rakastaa ja hyväksyy itsensä ja muut. Tämä suojaa myös muilta haasteilta elämässä. Esimerkiksi koulukiusaaminen tai kaltoin kohtelu parisuhteessa tai työpaikalla voivat horjuttaa ihmisen minäkuvaa ja itsetuntoa. Hyvä pohja ja kotoa saatu tuki auttaa näissä hetkissä ja suojaa iskuilta.

Kysymys on perustarpeista. Jos tarpeitamme ei lapsuudessa huomioida, jäämme perustavanlaatuisesti jotain vaille. Puhutaan tunnelukoista, jotka syntyvät vaille jäämisen seurauksena. Ninni ei saanut lupaa omille tunteilleen, tuli ohitetuksi ja muuttui näkymättömäksi. Näkymättömyys on suojautumis- ja selviytymiskeino. Näkymättömän on usein hyvin vaikea tunnistaa omia tunteitaan ja tarpeitaan. Monesti näkymättömyyteen taipuvainen ei yhtään tiedä, mitä haluaa eikä osaa tehdä elämäänsä koskevia pieniä eikä isoja päätöksiä. Hänelle on tärkeää tehdä oikein ja niin kuin kuuluu tehdä. Varmuuden vuoksi tulee tehtyä paljon ja aika paljon liikaakin.

Miten tulla näkyväksi?

Näkyvyys on omien tarpeiden ja tunteiden tiedostamista ja niiden kuuntelemista. Matka omaan ytimeen on omiin tunteisiin ja tarpeisiin tutustumista; avoimuutta ja rohkeutta niiden äärellä. Hiirenaskel kerrallaan on mahdollista tutustua todelliseen itseen. Matkalla omaan ytimeen voi joutua suremaan, vihaamaan ja kaikkea muutakin ikävää. Tiedän, miten paljon työtä ja rohkeutta näkyväksi tuleminen vaatii, mutta kyllä se kannattaa ja palkitsee – näkyvänä ei tarvitse niin kovin paljon tuijottaa toisten silmistä heijastuvaa hyväksyntää tai sen puuttumista.”

Koko teksti linkistä: **https://hidastaelamaa.fi/2017/08/tunnetko-olevasi-nakymaton/**

Tehtävä: Tehtävä tehdään yksin, eikä sitä tarvitse jakaa muiden kanssa. Tavoitteena on tutustua itseen paremmin ja lisätä tätä kautta itseymmärrystä ja itsemyötätuntoa. Pohditaan Ninnin näkymättömyyttä lievempi asteisena ja yleisimpänä ilmiönä. Tehtävänä on piirtää kaksi erillistä kuvaa itsestänne. Ensimmäisessä kuvassa on se näkyvä henkilö, jonka muu maailma näkee ja tietää. Minkälainen henkilö tämä on?

Toinen kuva, jonka piirrätte, on teidän oma näkymätön puolenne. Tämä näkymätön puoli ei halua tai voi olla esillä, vaan se piiloutuu Ninnin tavoin. Piiloutuminen on täysin normaalia, tarpeellista ja välillä pakollistakin. Miltä tämä henkilö näyttää, mitä hän tekee ja ajattelee?
Kuvat voi olla yhtä vahvat, tai niin että toinen on vanhempi kuin toinen. Voi olla, että näkymättömissä on vain joitain asioita ja osia itsestä. Voi olla, että joku on täysin näkyvä, eikä

näkymättömiin jää kun muutamia hajanaisia ajatuksia. Laittakaa kuvat vieretysten. Seuraavaksi kirjoittakaa kuusi erilaista määrettä, kuvien reunoihin, jotka kertovat jotakin kummastakin henkilöistä. Kun määreet on kirjoitettu rakentakaa seuraavaksi henkilöiden välille dialogi, aloittamalla kysymyksellä, että: “Mitä sulle kuuluu?” Voit valita tapahtumapaikan ja ympäristön vapaasti. Tärkeää kuitenkin on että hahmot kohtelevat toisiaan kauniisti ja kunnioittavasti. Mitä dialogi paljastaa sinulle oman näkyvän ja näkymättömän puolesi suhteesta?

IDENTITEETTINÄ HUKKAKAURA

Miltä tuntuu kuulla, että sinua ei pitäisi olla olemassa alkuunkaan? Että olet virhe, turha ja hyödytön. Miltä tuntuu kasvaa identiteettiin, jossa merkityksettömyys leimaa minäkuvaa, varsinkin jos tällaista viestii oma vanhempi? Miten tällainen vaikuttaa ihmisen itsetuntoon ja minäkuvaan? Pohtikaa seuraavia kysymyksiä pareittain:

1. Mitkä tekijät vaikuttavat ihmisen rakentuvaan minäkuvaan?
2. Mitkä asiat vahvistavat itsetuntoa, mitkä taas heikentävät?
3. Miten hylkäämisen kokemus lapsena voi vaikuttaa ihmisen identiteettiin?
4. Miten tyhjyyden tunne ja tyhjyyttä täyttämään pyrkivät addiktiot liittyvät asiaan?
5. Mitä selviytymiskeinoja torjutuksi tullut ihminen voi päätyä käyttämään hyvässä ja huonossa? Ja minkälaiseen kierteeseen selviytymistaistelu voi johtaa?
6. Miten omaa virheellisyyden tunnetta voi paikata / korjata / elvyttää?

IDENTITEETILLÄ tarkoitetaan yksilöllistä käsitystä omasta itsestä. Sen perustana ovat omat persoonalliset ominaisuudet, jotka voivat muuttua tai kehittyä vuorovaikutuksessa muiden ihmisten kanssa. Identiteetin kehittymisen edellytyksenä ovat mahdollisuudet kokeilla erilaisia asioita, mahdollisuuksien näkeminen, ajatusten ja ajatusmaailmojen pohtiminen sekä mahdollisuus valita näiden väliltä. Toisinaan identiteetti saattaa olla niin kutsuttu omaksuttu identiteetti. Tällöin ihmisen elämä rakentuu muiden asettamien odotusten suorittamisen ympärille. Vahvan ja kypsän identiteetin omaava ihminen sen sijaan tuntee pystyvänsä toteuttamaan itseään ja elää sopusoinnussa itsensä, valintojensa ja arvojensa kanssa kaikilla elämänalueilla. Tällöin identiteetistä löytyy myös joustavuutta ja muutoksen sietokykyä.

MINÄKUVA eli minäkäsitys vastaa kysymykseen siitä, millainen minä olen. Se on käsitys omasta itsestä ja suhteesta ympäröivään maailmaan. Minäkuva kehittyy ja muuttuu koko elämän ajan, kun ihminen saa vuorovaikutuksessa muilta ihmisiltä palautetta omasta persoonastaan ja toiminnastaan. Toisinaan ihmisellä voi olla kielteinen käsitys omista kyvyistään. Tämän seurauksena hän voi suhtautua elämään varauksellisesti, pelätä epäonnistumisia sekä vältellä erilaisia haasteita. Myönteinen minäkuva sitä vastoin antaa eväät suhtautua elämään avoimesti ja rohkeasti.

ITSETUNTO eli omanarvontunne kertoo siitä, millä tavoin ihminen itse arvostaa itseään. Se on oman itsensä hyväksymistä ja omiin mahdollisuuksiin uskomista. Itsetunto voi olla myös tilannesidonnaista. Hyvän itsetunnon tunnusmerkkejä ovat totuudenmukainen minäkuva, jolloin

ihminen tietää omat vahvuutensa, mutta kykenee samaan aikaan tunnistamaan myös omia heikkouksiaan. Hyvään itsetuntoon liittyy itsenäisyys omaa elämää koskevissa ratkaisuissa käsitys siitä, mitä itse kulloinkin haluaa. Tällöin kykenee elämään omaa elämäänsä haluamallaan tavalla, loukkaamatta kuitenkaan muita ihmisiä sekä sietämään myös elämässä vastaan tulevia epäonnistumisia ja pettymyksiä.

Kun olette käyneet kaikki kysymykset läpi, tehkää kolmen patsaskuvansarja, jossa käytte läpi alkutilanteen (mistä kaikki sai alkunsa), ongelmallisen identiteetin ja tästä aiheutuvan seurauksen (mihin se on johtanut):

1. syykuva
2. ongelmakuva
3. seurauskuva

Voitte toteuttaa tahtoessanne tehtävän myös **kolmen ruudun sarjakuvana**. Tärkeää kuitenkin on, että hahmotatte tarinan syy-seuraussuhteiden jatkumon seuraavaan kysymyksen vastaten: **Mikä tilanne voi johtaa siihen, että ihminen kokee itsensä hukkakauraksi ja mihin se johtaa?** Esittäkää tämän jälkeen patsaskuvia luokassa ja keskustelkaa niistä.

TUNNEKIRJOITUSTEHTÄVÄ

Rikkaruoho-kirjan kirjoittaminen oli Otto Gabrielssonille suurta tunnemylläkkää ja hän tuokin esiin epävirallisen tunnekirjoittamis -käsitteen, johon on tykästynyt. Tämän harjoitteen tarkoituksena on testata kyseistä tunnekirjoitusmenetelmää. Tehtävänä on kirjoittaa autofiktiivisiä päiväkirjamerkintöjä minälähtöisestä näkökulmasta käsin. Kertoja voi olla joko fiktiivinen hahmo tai se voi olla kirjoittaja itse. Havaintojen ja tunteiden tulisi olla tavalla tai toisella kuitenkin todellisia. Merkittävää harjoitteessa on se, että kirjoittaminen saa alkuvoimansa ja sisältönsä jostakin aidosta tunteesta käsin. Merkintöjä tulisi olla yhteensä viisi. Tehtävään voi varata noin 2 viikkoa aikaa, jonka aikana merkinnöt tulisi tehdä. Kun tehtävä on kokonaisuudessaan suoritettu, pohtikaa vielä näitä kysymyksiä: Miten tunteet vaikuttavat tekstin sisältöön ja laatuun? Miten tunteet värittävät eri havaintoja? Minkälaista kuvaa ne piirtävät päähenkilön elämästä yhteen tuotuna? Miltä merkintöjä tuntuu lukea jälkikäteen täysin toisenlaisessa tunnetilassa? Miltä tunnekirjoittaminen tuntuu? Miten se muuttaa kirjoittamisprosessia, entä lopputulosta?

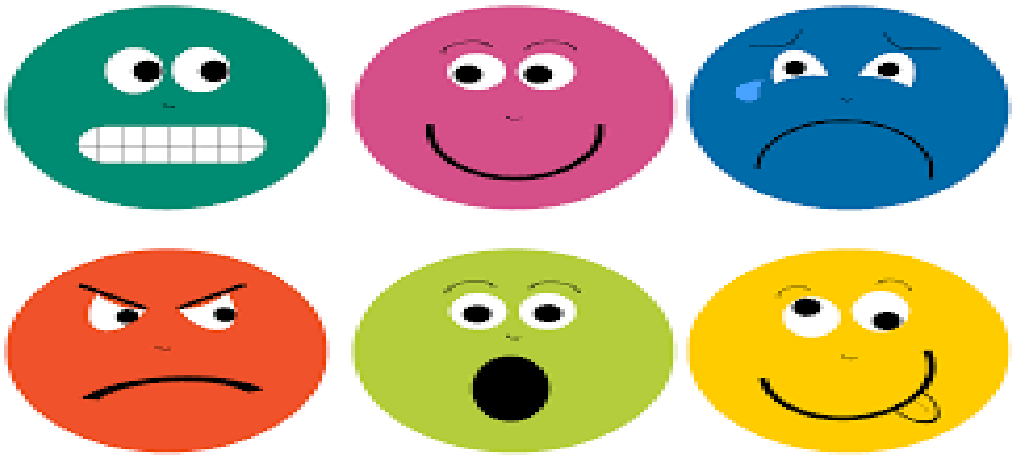

HÄIVÄHDYKSIÄ LAPSUUDESTA

Jakaudutaan kolmen hengen ryhmiin. Alkuun kaikki kertoo yhden iloisen ja yhden surullisen tai jännittävän lapsuusmuiston muille ryhmäläisille. Kun kaikki ovat kertoneet kaksi muistoa, on ryhmällä yhteensä kuusi muistoa. Tehtävänä on tehdä pieniä kohtauksia kerrotuista lapsuusmuistoista siten että muistot limittyvät toisiinsa nonstoppimaisena koreografiana alkaen aina alusta päästyään loppuun. Kohtauksissa voi käyttää muutamia repliikkejä ja huudahduksia tai äännähdyksiä, mutta pääasiallisesti kohtausten tulisi olla sanattomia ja miimiseen ilmaisuun perustuvia. Valitkaa kuuden muiston joukosta kolme sopivinta (kultakin yksi), jotka liittämällä miiminen kohtaus kerrallaan yhteen syntyy itseään toistava sikermä. Kärjistäkää muistojen tunteita ja tilanteita esittäessänne niitä. Yhtä sikermää voi esittää nonstoppina n. 3–5 kertaa. Valitkaa taustalle jokin teokseen sopiva musiikki, joka tukee liikkeellistä tekemistä. Voitte katsoa sikermät yksi kerrallaan tai vaihtoehtoisesti päällekkäin (esim. kolme ryhmää kerrallaan eri puolilla luokkaa asettuen). Muu luokka voi havainnoida esitysten aikana, mitä tunnistettavia hetkiä tai tunnelmia esityksistä löytyy? Lopussa voitte käydä vielä yhdessä muistoja sanallisesti läpi.

OMAN TARINAN HALTUUNOTTO

Mikäli oma lapsuus ja nuoruus ei ole sujunut täysin kolhuitta, voi menneet kokemukset jäädä varjostamaan elämää pitkäksikin aikaa. Eräs keino, jonka avulla voidaan vapautua ikävistä kokemuksista, on tehdä tilit selväksi menneisyyden kanssa ja ottaa oma tarina haltuun. Hyväksyä, että se mikä on tapahtunut on tapahtunut, mutta en halua, että se määrittää minua tai tulevaisuuttani liikaa. Ikävät kokemukset voidaan kääntää myös voimavaraksi, joka vapauttaa vellovasta negatiivisuudesta, uhrin asemasta tai kykenemättömyydestä päästä

elämässä eteenpäin. Näin teki myös Otto Gabrielsson jättäessään kirjansan myötä pitkät jäähyvästit isälleen Jörn Donnerille ja antaessaan oman viipaleensa todellisuutta maailmalle.

Tämä tehtävä auttaa oman tarinan haltuunottoa. Meillä kaikilla on oma tarinamme itsestämme. Tarinoiden avulla luomme kertomusta siitä, keitä olemme. Korostamme tiettyjä käänteitä elämästämme, toisia häivytämme. Tarina luo asioille merkityksiä ja antaa meille jotain, mihin uskoa. Mutta yhdestäkin ihmisestä ja tapahtumasta voi kertoa monenlaisia tarinoita. Näkökulmia, painotuksia ja sävyä voi muunnella loputtomiin. Se mitä olet kertonut ja se mitä sinulle on itsestäsi kerrottu, ei välttämättä ole ainoa totuus. Pysähdy tarkastelemaan millaista tarinaa kuljetat mukanasi.

1. Oletko oman tarinasi kertoja ja päähenkilö? Uskallatko itse valita, millaiset tapahtumat elämääsi määrittävät? Moni kuljettaa mukanaan muiden mielipiteitä, perheen ja suvun painolastia. Tällöin toiset päättävät puolestasi, miten tarinasi kuuluu edetä ja millaisia merkityksiä tapahtumille tulisi antaa.

”Meidän suvussa pojat ovat aina menneet yliopistoon.”

”Sinä olet aina ollut niin kiltti ja tunnollinen, että sinun pitäisi pystyä hoitamaan asiasi paremmin.”

”Sinun avioerosi oli äidille todella kova paikka.”

2. Mitä olisit ilman tarinaasi? Leikittele ajatuksella, mikä ja kuka haluaisit olla, jos et tietäisi mitään itsestäsi. Et tuntisi menneisyyttäsi, luonnettasi, vahvuuksiasi tai heikkouksiasi.

Jos et tietäisi, mikä sinua voisi estää, mitä haluaisit elämässäsi tehdä? Millaisia käänteitä haluaisit tulevaan tarinaasi kirjoittaa? Ajatusleikki auttaa tulemaan tietoiseksi uskomuksistasi.

3. Miltä tarinasi sinusta tuntuu? Kannatteleeko tarinasi sinua vai estääkö se sinua elämästä? Auttaako tarinasi sinua voimaan paremmin vai onko se sinulle taakka?

Menneisyyttään ei voi muuttaa, mutta voit valita, mitä elämästäsi kerrot ja mihin sävyyn. Elätkö tappiotarinaa vai kuljetko sankarin polkua? Ovatko elämäsi käänteet sinulle iskuja kasvoille vai mahdollisuuksia kasvaa? Sinä olet tarinasi päähenkilö, kertoja ja ohjaaja. Koskaan ei ole liian myöhäistä ottaa tarinaansa haltuun. Kirjoita seuraavaksi lyhyt tarina elämästäsi. Minkälainen se on, jos saat itse sanoittaa sen? Nimeä tarina ja lue se yhdelle läheiselle ihmiselle.

HYLKÄÄMISIÄ

Kuinka monta kertaa ja kuinka monella tavalla voi ihmisen hylätä? Tehkää kolme kohtausta eri tavoin tapahtuvista hylkäämisistä, kuitenkin niin, että kaikki hylkäämiset tapahtuvat eri ikäisille ja eri elämänvaiheissa oleville ihmisille. Käyttäkää tehtävässä mustaa huumoria ja tragikomediaa hyväksenne. Tärkeää on, että löydätte mahdollisimman erilaisia hylkäämisen muotoja ja keinoja sekä niitä selkeämpiä että niitä shadympiä, joita on alkuun vaikea edes havaita. Esittäkää pienryhmissä 3 kohtausta per ryhmä. Vaikka toteutuksessa pyydetäänkin hyödyntämään mustaa huumoria, niin keskustelkaa esitysten jälkeen hylkäämisestä myös laajempana ilmiönä seurauksineen.

Muita hylkäämisen aihetta käsitteleviä kirjoja:
Ilona Aalto: Isyyden aika (2012)
Briitta Hepo-oja: Hylättyjen lasten kaupunki (2017)
Vigdis Hjorth: Onko äiti kuollut (2021)
Irene Kristeri: Näe minut (2018)
Haruki Murakami: Värittömän miehen vaellusvuodet (2014)
Kimmo Oksanen: Isän varjo - sidottu (2020)
Wilhelmiina Palonen: 206 pientä osaa (2020)
Philippa Perry: Kunpa vanhempasi olisivat lukeneet tämän kirjan (2021)

MAAILMA LAPSEN SILMIN

Tässä tehtävässä pääset tarkastelemaan maailmaa lapsen silmin. Tehtävä suoritetaan yksin. Se voi olla hieman haastava, mutta yrityksen arvoinen. Ota kellosta aikaa noin tunnin verran ja lähde ulos kaupungille yms. Kuvittele itsesi pieneksi lapseksi (noin 4–12-vuotiaaksi). Kuvittele kaikki näkemäsi asiat lapsen perspektiivin kautta ja pohdi miltä maailma näyttää ja tuntuu? Kulje sinne, minne lapsen mieli ja kiinnostus voisi sinut viedä. Tee samalla havaintoja ympäröivästä yhteiskunnasta, tilaratkaisuista, reiteistä, merkeistä ja viesteistä, rakennuksista, ihmisistä, kulttuurista, eläimistä ja tunnelmasta. Mitä havaitset? Mitä koet? Miltä tuntuu olla pieni lapsi kaiken keskellä? Mitä mieleesi palaa omasta lapsuudestasi? Ja minne lopulta päädyt? Kuten sanottu tehtävänanto kehottaa suuntaamaan vaistonvaraisesti sinne minne pieni lapsi menisi. Kun olet päässyt perille määränpäähäsi, havainnoi ko. paikkaa kaikilla aisteillasi ja kirjoita kuvaus matkastasi ja paikasta, johon päädyit. Voit käyttää kirjoittaessasi lapsenomaista kieltä, mutta pyri olemaan tarkka kuvauksissa ja pohdinnoissasi. Mitä opit? Keskustelkaa havainnoistanne tunnilla ja vertailkaa löydöksiä. Pohtikaa myös, miksi tämä harjoitus on hyvin tärkeä.

SUORIA KYSYMYKSIÄ JA KOOTTUJA VASTAUKSIA

Alla oleva tekstikatkelma on Otto Gabrielssonin kirjasta - Viimeinen kirje isälle (S&S 2020):

Hei isä, olen ajatellut sinua paljon sen jälkeen kun viimeksi tapasimme ja söimme turskaa hotellissasi Sveavägenilla helmikuussa. Olen ajatellut ja unelmoinut. Se ei yleensä johda mihinkään. Se voi sekä rauhoittaa, että saada sydämen suunniltaan. Voin tiivistää kaikki ajatukseni ja unelmani neljään lauseeseen:

1. Olen toivonut 36-vuotta, että rakastaisit minua, huomaisit minut ja tukisit minua.
2. Se ei ole mennyt niin.
3. Miksei?
4. Se on erinäisten sattumusten ja välissämme sijaitsevan saastuneen sisämeren syytä.
Seuraavaksi on sinun vuorosi pohtia napakka teksti jollekulle sellaiselle, jolle sinun pitäisi sanoa suorat sanat. Tiivistä ajatuksesi kohdista ne hänelle kysymysten muodossa.

Tämän jälkeen ota pari ja esitä parille kysymyksesi (mikäli ne eivät ole liian henkilökohtaisia ja salaisia). Parin tehtävänä on eläytyä ja vastata kysymyksiin mielikuvitusta apuna käyttäen. Kysymyksen esittäjä voi antaa ennen kysymyksiä hieman taustatietoja kyseisestä ihmisestä. Tehkää tehtävä molemmin päin ja tiivistäkää lopulta kootut vastaukset yhdeksi lauseeksi. Käykää lopuksi kaikki vastaukset luokassa läpi kryptisillä lyhyillä lauseilla. Enempää ei tarvitse selittää, se jääköön jokaisen parin salaisuudeksi.

VAHVUUSPUU

Tämän tehtävän tarkoituksena on muistuttaa sinua omista vahvuuksistasi. Ne on hyvä tiedostaa erityisesti silloin kun ympärilläsi olevat peilit ovat syystä tai toisesta rikki, etkä saa tarvitsemaasi positiivista heijastetta. Omien vahvuuksien tiedostaminen edistää myös minäpystyvyyttä (käsitystä omista kyvyistä), tervettä itsetuntoa ja tarjoaa paremmat mahdollisuudet maailmassa pärjäämiselle. Tee tämä tehtävä ajatuksella, älä hutaisten tai suorittamalla. Laita hetkeksi silmät kiinni ja näe itsesi positiivisessa valossa. Ohita negatiivisuudet, vähätellyt ja itsekehun pelko. Kuvittele olevasi suuri puu.

1. Alinna on juuret. Juurissa lepää koko sinun perustasi. Se on jotain sellaista, joka on ollut sinussa syntymästäsi asti. Se voi olla sukupolvelta seuraavalle siirtyvä kulttuurinen ominaisuus, arvomaailma tai jokin oma vahva ominaisuutesi. Minkälaiset ovat juuresi?

2. Seuraavaksi keskity puun keskimmäiseen osaan, eli runkoon. Tämä osa on sellaista taitoa sinussa, jonka osaat hyvin. Se on kehittynyt sinussa ajan myötä ja tullut osaksi sinua tekemisen ja harjoittelun kautta. Tiedät että tämän osaat ja tässä olet hyvä. Missä olet taitava?

3. Puun ylimmässä osassa on latvat. Ne ovat sinussa elävää potentiaalia ja uinuvia unelmia. Saatat tuntea niiden läsnäolon, vaikka ne olisivatkin vasta silmuillaan. Kyse on jostain sellaisesta, joka vetää sinua puoleesi vaistomaisesti, jostain vasta tulevaisuudessa syntyvästä. Mitä latvoihin kätkeytyy?

Kun olet kuvitellut, tunnistanut ja nimennyt puun juuret, rungon ja latvat, piirrä ne seuraavaksi valitsemallasi tavalla paperille. Mieti minkälaisilla visuaalisilla metaforilla voisit kuvata vahvuuksiasi. Mitä värejä käytät ja mitkä muodot tai symbolit voisivat kertoa parhaiten puun kolmeen eri osaan jakautuvista vahvuuksistasi. Laita sopivaa musiikkia taustalle ja käytä piirtämiseen riittävästi aikaa. Piirrä osat assosiatiivisesti juurista latvoja kohden edeten sen enempiä suunnittelematta.

Kun vahvuuspuusi on valmis, mene kolmen hengen ryhmiin. Käykää puut ryhmissä läpi. Keskustelu ja toisten kuuntelu on merkittävä osa koko tehtävää. Viimeisenä vaiheena on rakentaa kolmen hengen ryhmissä elävä puu, jossa jokainen ryhmäläinen valitsee yhden osan omasta puustaan, jota esittää. Kuitenkin niin, että puussa on juuret, runko ja latvat. Mitä syntyy kun eri vahvuudet yhdistetään? Mitä vahvuuksia teillä nyt on? Katsokaa yksi ryhmä kerrallaan puut läpi patsas tekniikan avulla.

I NEED A HERO!

Tehkää neljän hengen pienryhmiä ja vastatkaa ryhmänä alla oleviin kysymyksiin sankareista. Keskustelkaa myös mahdollisista eri vaihtoehdoista ja näkökulmista. Valitkaa tämän jälkeen yksi kysymyskategoria ja luokaa tähän vastaukseen perustuva täydellinen supersankarihahmo. Pohtikaa myös mikä on hänen erityinen supervoimansa, minkälainen hän on ja milloin hän ilmestyy paikalle? Esitelkää hahmot ryhmä kerrallaan luokassa. Tämän jälkeen jokainen ryhmä saa keksiä toisen ryhmän sanakarille suunnatun kinkkisen probleeman, jonka ratkaisemiseksi sankaria tarvitaan. Kirjoittakaa se kirjeen muotoon, joka alkaa: *"Hyvä sankari…. tarvitsemme apuasi blaa blaa…..* Katsokaa että jokainen ryhmä saa kirjeen sankarilleen. Ryhmien tehtävänä on ratkaista ongelmat ja tehdä tilanteesta kohtaus. Kohtaus voi olla kuunnelma, video tai näytelty, mikä vaan muoto käy. Eikun vaan maailmaa pelastamaan!

Minkälaisia sankareita...

… olisitte kaivanneet lapsena elämäänne?
…kaipaisitte nyt elämäänne?
… toivoisitte vanhempienne olevan?
… haluaisitte opettajien olevan?
… kaipaisitte päättäjien olevan?
… toivoisitte valtioiden olevan?
… tulisi ihmisten globaalisti olla?
… tarvittaisiin ekokatastrofin estämiseksi?
… tulisi poliisien olla?
… voisi teidän naapurinne olla?
… lääkärit ovat?
… voivat ystävät parhaimmillaan olla?
… kaipaisitte tulevaisuudessa enemmän?

… voisitte itse olla?

4. TAPAUKSET MAMMUTTI, DINOSAURUS JA VIRTAHEPO

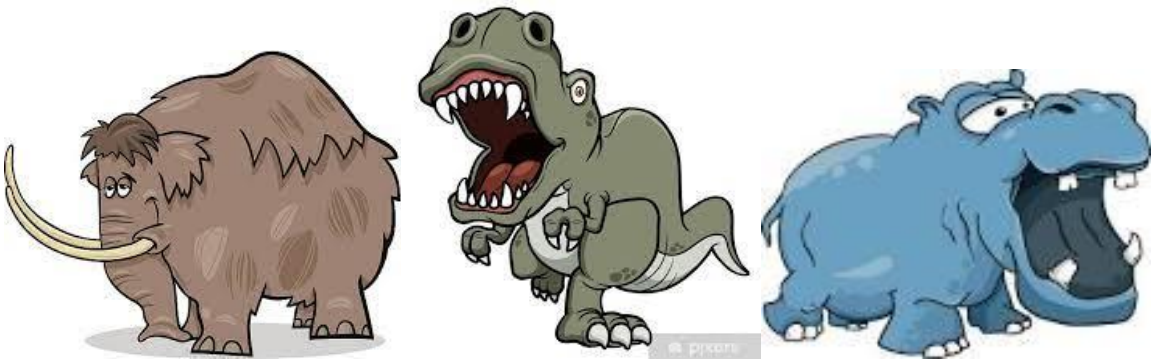

JULKISUUSKUVAN TAKANA

Jörn Donner on tunnettu edesmennyt suomalainen kulttuuripersoona. Donnerin omaelämänkerta Mammutti (2013) avaa hänestä hyvin tuotteliaan kuvan erityisesti Suomen ja Ruotsin kulttuurikentillä. Donner on noutanut ainoana suomalaisena henkilönä Oscar-palkinnon ja pokannut Finlandia-palkinnon romaanistaan *Isä ja poika vuonna* 1986. Häntä pidettiin sekä laajasti sivistyneenä miehenä, aristokraattien kinkereissä viihtyvänä persoonana että yhtenä valtakunnan teräväkielisimmistä provokaattoreista.

Otto Gabrielsson tuo esiin kirjassaan *Rikkaruoho – Viimeinen kirje isälle* vähemmän mairittelevan henkilökuvan Donnerista. Donner edustaa Gabrielssonille mennyttä maailmaa ja sen tunkkaisuutta. Gabrielsson kirjoittaa Donnerista näin: *"Olit samalla sekä höyryjyrä, panssarivaunu, lannanlevitin että esihistoriallinen norsu. Jyräsit eteenpäin ja tykitit sivaltavia sanoja."* Vielä enemmän Gabrielsson pieksee Donneria isänä, jonka hylkäämäksi koki joutuneensa. Teos ei Gabrielssonin mukaan halua rikkoa yleistä Donner -kuvaa, vaan täydentää sitä uuden näkökulman kautta.

Tehtävänä on pohtia Donnerin esimerkin mukaisesti julkista työtä tekevien henkilöiden julkisuuskuvan ja yksityiselämän suhdetta / puolia/ muuttuvia normeja. Aloittakaa keskustelemaan pareittain seuraavista kysymyksistä:

- Mitä julkisuuskuvalla tarkoitetaan ja miten se rakennetaan?
- Millä keinoin omaa medianäkyvyyttä voi lisätä ja hallita?
- Mitä julkisuudessa ei voi hallita?
- Mitä yksityisasioita julkisuuteen ei useinkaan haluta tuoda?
- Miten itsestä viestimisen tavat ja keinot ovat muuttuneet ajan myötä?

- Mitä vaaroja julkisuuden henkilö voi yksityiselämäänsä liittyen kohdata?
- Minkälaisista virheistä julkisuuden henkilö saatetaan tänä päivänä lynkata?
- Minkälaiset skandaalit voisivat tuhota julkisuuden henkilön tänä päivänä lopullisesti?
- Kohdellaanko kaikkia sukupuolia julkisuudessa samanarvoisesti?
- Mitä hyötyä julkisuudesta on ja mikä on sen hinta?
- Tuleeko totuus aina julki?

Rakentakaa (kysymyksiin vastattuanne) julkinen henkilöbrändi jollekin kuvitteelliselle julkisuuden henkilölle. Suunnitelkaa ja piirtäkää ko. henkilö ja luokaa sille kuvitteelliset sivut, blogi, instatili sekä kirjoittakaa pari sellaista twiittiä, jotka hän voisi tviitata. Keinovalikoima on vapaa, mutta pyrkikää kiteyttämään hahmon brändi jollain muotoa selkeästi.

Luokaa hahmolle tämän jälkeen yksityinen puoli. Tämä tehtävä toteutetaan niin, että valitkaa hänelle kuvitteellinen laukku/ kassi/ reppu/ pussukka/ salkku yms.…, minkä sisään kokoatte henkilön henkilökohtaisia tavaroita, jotka paljastavat sellaista tietoa mitä julkisuuskuva ei. Henkilökohtaiset asiat voivat olla mitä vain, kunhan ne mahtuvat laukun sisään. Muistakaa että pienetkin vihjeet ovat isoja ja vievät rakentuvaa kokonaiskuvaa johonkin suuntaan.

Asettakaa lopuksi sekä julkisen kuvan että yksityisen puolen materiaalit luokkatilaan eri puolille ja lähtekää tutustumaan luotuihin hahmoihin. Tutustukaa ensin julkiseen ja sitten yksityiseen.

Tehkää lopulta kohtauksia pareittain, joissa esitätte luomaanne henkilöä. Tuokaa esiin sekä julkista että yksityistä puolta. Voitte tehdä tämän vaikka henkilöiden välillä tapahtuvan dialogin kautta. Missä he tapaisivat? Mistä he tuntevat toisensa? Mitä kohtauksessa tapahtuu? Mitä kohtauksessa paljastuu? Mihin kohtaus päättyy? Keskustelkaa nähdyistä kohtauksista niiden jälkeen. Mitä opitte julkisuuden henkilöiden julkisuuskuvista ja niiden takana olevista ihmisistä?

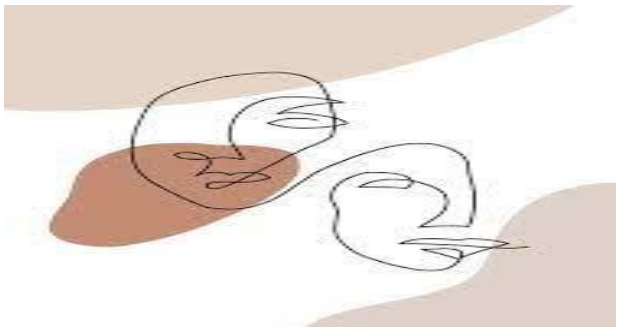

ELÄINKOLLAASI

Tehkää kollaasityö, jossa hyödynnätte erilaisia materiaaleja, lehtileikkeitä, värejä, pieniä esineitä, vaatekappaleita, kosmetiikkaa, kirjeitä, kortteja, kuitteja yms… ja luokaa materiaaleista koostuva visuaalinen tarina. Voitte koota työn valitsemallenne alustalle, joka

toimii samalla metaforisena kontekstina koko työlle. Kontekstina voi olla vaikka matkalaukku, kenkälaatikko, kuivausrumpu, luonnon kalliokivimuodostelma, autotalli tai käytöstä poistunut mikroaaltouuni. Työ tehdään omalla ajalla ja siitä otetaan videotallenne tai valokuva. Se voi olla vain hetken taideteos, mikäli se kysyy nopeaa purkutyötä käytännön syistä. Valitkaa kollaasityön aiheeksi joku alla olevista eläimistä selityksineen. Luokaa selityksen innoittamina jokin fiktiivinen hahmo ja hänen elämäntarinansa. Hahmo voi olla myös kompleksinen ja monikulmainen. Kaikistahan löytyy monta puolta. Inspiraatiota töihinne tuovat seuraavat valitut eläinhahmot:

Mammutti – Suuri kulttuurihenkilö, joka on tehnyt ja saavuttanut paljon. Työmäärä ja jalanjälki on yleisesti tunnustettu merkittävänä. Hän saa tilaa mielipiteilleen, palkintoja ja on saavuttanut vahvan aseman kulttuuriympyröissä. Mutta mikä onkaan ollut työn hinta?

Dinosaurus – Ajasta jälkeenjäänyt tai vanhan maailman toimintatapoihin ja ajatusmalleihin mieltynyt henkilö. Esim. hänen tietotekniset taitonsa, kommunikaatiokykynsä, maailmankatsomuksensa, ihmiskäsityksensä sekä yleiset tavat ja tottumukset voivat olla kiinnittyneet esihistorialliselle ajalle. Näyttää kaikin puolin kelkasta pudonneelta, mutta mikä onkaan hänen etunsa ja onnensa?

Virtahepo – Oleskelee paljon veden alla, ja niin että siitä näkyy vaan korvat ja nenä. Pakottaa naaraan kanssaan veden alle parittelemaan pitkiksi ajoiksi. Puolustaa raivokkaasti reviiriään ja tappaa tarvittaessa. Levittää ulostettaan ympäristöönsä ja merkkaa reviirinsä. Ulosteen haju ja hajun tuoma häpeä leviää valitettavasti myös muihin virtahepoperheenjäseniin. Mutta virtahevolla on haava, jota ei halua muille näyttää, mikä se on ja miten virtahepoa tulisi auttaa?

KAIKKI MAAILMAN VIRTAHEVOT

Lukekaa linkistä löytyvä Ylen uutisten artikkeli: *Maailma muuttuu, mutta virtahepo pysyy olohuoneessa* vuodelta 2015: https://yle.fi/a/3-7927366

“Kirjailija, terapeutti Tommy Hellsten ponnahti ihmisten tietoisuuteen 32 vuotta sitten kirjallaan Virtahepo olohuoneessa. Kirjassaan Hellsten toi esiin alkoholistin läheisilleen

aiheuttaman häpeän ja traumat. Häpeä virtahevon osalta on jo helpottanut, mutta uudet tabut ovat tulleet olohuoneeseen.

- *Tommy Hellstenin Virtahepo olohuoneessa julkaistiin 32 vuotta sitten*
- *Kirja antoi alkoholistiperheen häpeälle kasvot*
- *Alkoholistiperheen kolme sääntöä olivat: älä puhu, älä tunne, älä luota*
- *Kirjassa lanseerattiin käsite "läheisriippuvuus". Lapsi sopeutuu alkoholistiperheen tilanteeseen ja vaientaa omat tunteensa"*

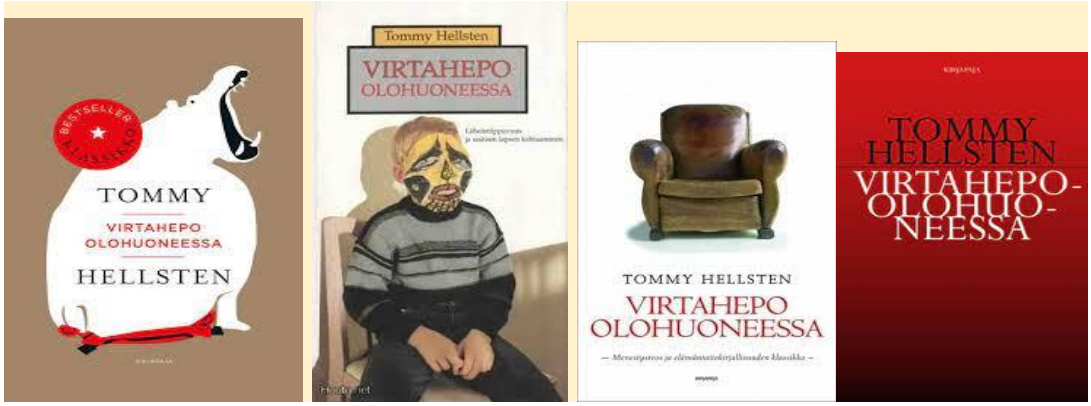

Jos tunnistatte virtahepo-ilmiön, pohtikaa minkälaisia erilaisia virtahepoja istuu tällä hetkellä ympäri maailmaa eri olohuoneissa? Mikä tekee virtahevosta virtahevon, ja minkälaisia eri muotoja ilmiö voi ottaa? Miettikää pareittain kolmen erilaisen virtahevon profiilit. Kaikissa niissä tulee olla kuitenkin samat seuraavat tunnusmerkit:

1. Ongelmasta ei voi puhua ääneen.
2. Ongelmat vaikuttavat virtahevon lähiympäristöön ja läheisiin negatiivisesti.
3. Mukana on aina jonkinlaista kulissielämää, jossa kaikilla on oma rooli.

Valitkaa jokaiselle virtahevolle ja hänen läheiselleen jokin seuraavista kolmesta dialogista ja keksikää tilanne ja toimintaa. Rikastakaa dialogia eri äänenpainoilla, ikään kuin rivien välistä asioita sanoen. Voitte hyödyntää tässä kohdin englantilaisen 1900-luvulla vaikuttaneen näytelmäkirjailija Harold Pinterin ristiriitaisen viestinnän tyylikeinoa. Kohtaukset voidaan toteuttaa samanaikaisesti omista pulpeteista käsin, mutta voitte esittää niitä myös tahtoessanne koko luokalle pari kerrallaan.

"Pinterin näytelmissä on usein ristiriitaisten luonteiden välisiä voimakkaita ristiriitoja. Taistelu käydään sanallisesta ja tilan hallinnasta ja siitä, miten kumpikin osapuoli muistaa menneet tapahtumat. Näytelmille ovat tyylillisesti ominaisia tauot ja hiljaisuus, komedian ajoitus, provokatiivinen kuvasto, nokkela dialogi, kaksimielisyys, iva ja uhka. Temaattisesti moniselitteisinä ne nostavat esiin monimutkaisia kysymyksiä ihmisen yksilöllisestä identiteetistä, jota tukahduttavat yhteiskunnalliset voimat, kielen valta ja muistin epätarkkuus."

1. Dialogi:

- Minne olet menossa?
- Miten niin?
- Ei kun tuli vaan mieleen että koska me ehdittäis kattoo se yks juttu?
- Mikä juttu?
- No se juttu, mistä ollaan puhuttu.
- Ai se juttu. No katotaan se vaikka vähän myöhemmin.
- Millon?
- Myöhemmin. Mun on mentävä nyt.
- Onko pakko?
- On.
- Miksi?
- No kyl sä tiiä.
- Niin.

  (tauko)
- No ni mä meen nyt. Rakastan sua.
- Niin mäki sua.
- Moikka sit.
- Moikka.

2. Dialogi:

- Taas sataa.
- Niin tekee.
- Onko sulla sateenvarjoa?
- Ei.
- Pitäiskö hankkia?
- Mitä mä sillä. En mee koskaan sateella ulos
- Jos joskus vaikka tarvitsisit.
- Mihin?
- No jos sataa, ni et kastu.
- Mut ku en mee sateella ulos.
- Niin niin.
- Vai pitäiskö mennä?
- Ei. Ellet haluu.
- En mä haluu.
- No älä sit mee. Mä voin mennä, jos tarvii.
- Okei, kiva. Mä tarvitsisin piimää ja fazerin sinistä.
- Nytkö?
- Joo.

- Okei. Haluutko että haen?
- Vaikka.
- Nytkö?
- Vaikka.
- Okei, jos sä kerta tarviit. No mä tästä meen.
- Joo. Kiva.

3. Dialogi:

- Mitä sä täällä teet? Hei, sulla on uus hattu.
- Ei oo.
- No onpas.
- Älä viitti alkaa taas inttää.
- Eiku oikeesti. Se on uusi.
- No voi olla. En muista. Laitoin vaan päähän.
- Okei, ai et oikeesti muista?
- E.

  (tauko)
- No mitä sä teet täällä?
- No kyl sä tiedät.
- En tiedä.
- Tiedätpäs.
- No mikä päivä huomenna on?
- Mun syntymäpäivä.
- Bingoi, sen takii mä oon täällä.
- Ai miks?
- No en mä voi nyt enempää kertoo.
- Okei. miks?
- Mees nyt.

  (tauko)
- Okei, no mä meen. Tuu sit perästä.
- Tuun tuun, Mees nyt.
- Okei, mä meen. Tuu sit kohta?
- Joo, mä tuun.

SETÄMIES -LUONTODOKUMENTTI

Setämies-sanaa kuule puhekielessä siellä täällä. Wikipedian määrittelee sitä näin:

"Setämies *on tarkoittanut vanhastaan isännän luona asuvaa veljeä, nykyään sillä saatetaan tarkoittaa setämäistä, keski-ikäistä asenteeltaan vanhoillista miestä. Sana lisättiin Kielitoimiston sanakirjaan vuonna 2018."*

Alkujaan termi pomppasi ilmoille sketsistä. Setämies-sketsi näki päivänvalon ensi kertaa *Ketonen & Myllyrinne*-sarjassa. Ohjelmaa näytettiin vuosina 2006–2010. Linkistä pääsee alkuperäiseen sketsiin ja termin syntymähetkeen:

https://www.youtube.com/watch?v=gTpCEXLAYfU

Lukekaa myös artikkeli: *Tiesitkö? Ville Myllyrinne on luonut termin "setämies."*

https://www.mtvuutiset.fi/artikkeli/tiesitko-ville-myllyrinne-on-luonut-termin-setamies-kohutermi-syntyi-sattumalta-ja-epatoivossa/8254620#gs.mek74s

Vaikka setämies on laajalle käyttöön levinnyt ja erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten keskuudessa paljon viljelty termi, on se eittämättä kiistanalainen. Kuten kukkahattutäti tai tytöttely käy tunteisiin, tekee sitä myös setämies. Termin kritiikki osuu sukupuolikuilun syventämiseen, vastakkainasettelun lisääntymiseen, stereotypioiden vahvistamiseen sekä ikävän nimittelykulttuurin ruokkimiseen, eli kaikkeen siihen mihin tytöttelykin osuu. Toisaalta kuinka patriarkaatin valtaa voisi koskaan havaita ja muuttaa tai sukupuolten tasa-arvoa parantaa, jos ilmiölle ja sitä edustaville ihmisille ei löydy sanoja? Oli ihminen kuinka aikaa sidottu ja perimmiltään syytön tahansa. Yksi hyvä kysymys on, että voiko setämies olla myös nainen? Debattia aiheesta riittää kyllä.

Tehkää ryhmissä setämiehistä kertova luontodokumentti. Pohtikaa dokumentissa setämiesten luonnollista käyttäytymistä, pesimäalueita, ympäristöä johon setämiehet ovat levittäytyneet, soidinmenoja, ravintoa, sosiaalisuutta, uhanalaisuutta, yms. Tuokaa dokumenteissa esiin myös ongelmallinen terminologia ja kiista siitä onko heitä oikeasti olemassa? Keskustelkaa kaikki dokumentit katsottuanne myös muista kiistanalaista

termeistä ja siitä miten sanat luovat maailmaa. Puhukaa myös siitä, miten voi puhua siitä, mistä ei voi puhua. Ei kun pähkinä pyörimään vaan!

APUA MUUTOSTA TAHTOVILLE MIEHILLE

Tehtävänä on auttaa vanhan maailman muottiin jumittuneita miehiä. Luokaa lempeän vaaleanpunainen ja leikillinen ohjekirja siitä, kuinka old school -mies autetaan alas pölyttyneestä vankilastaan, kapeasta ja jäykästä miehen muotokuvasta, jossa tunteet tulee tukahduttaa eikä värikkäisiin villapaitoihin ole sonnustautuminen. Tehkää ohjekirja ideoimalla uusia tapoja vapautua vanhasta maskuliinisesta hegemoniasta kotona, töissä, koulussa, parisuhteessa, sukulaisten luona, kaveriporukoissa, harrastusseuroissa, saunassa, ulkomaanmatkoilla, eläinten kanssa oltaessa ja itsensä tykönä aikaa vietettäessä. Kehitelkää seikkaperäisiä, kestäviä ja tervehenkisiä esimerkkejä uusista toimintatavoista, jotka voisivat korvata vanhat tavat ja tottumukset. Esitelkää tuotoksenne tv-shop mainoksen omaisesti. Alla oheismateriaalia, jos innostutte tutustumaan aiheeseen syvemmin. Työn iloa ja pilkettä silmäkulmaan!

“Mitä feministisemmin miehet ajattelevat, sitä paremmin he voivat. Väitettä seurannee mykistynyt hiljaisuus; onhan ajatus outo, uus'. Mies tahtoo muuttua paljastaa kuitenkin, että miesten valta-aseman takeeksi kuvitellut rakenteet ja ajattelutavat aiheuttavat suurimman osan miesten ongelmista. Ne muuttavat parisuhteet valtataisteluksi, työelämän henkiseksi ja fyysiseksi piinaksi ja seksuaalisuuden turhautumiseksi. Miehet tietävät vallan hyvin, että voivat huonosti, mutta he eivät välttämättä tiedä, miksi. Mies tahtoo muuttua kertoo, miten rajoittava käsitys maskuliinisuudesta nutistaa miesten tunne-elämän. Samalla kirja myös vastaa helppotajuisesti moniin yleisiin feminismiä koskeviin väärinkäsityksiin. bell hooks (s. 1952) on luettu ja rakastettu yhdysvaltalainen feministi.”

teksti niin & näin sivuilta : https://netn.fi/fi/kirjat/mies-tahtoo-muuttua

bell hooks – Mies tahtoo muuttua, niin & näin, 2020
Alkuteos: *Will to Change* (Simon & Schuster, 2004)

STATUSKOHTAUKSIA

Suunnittele parin kanssa pieni minikohtaus alla olevan dialogin pohjalta, jossa toisella on selvästi voimakkaampi status. Dialogiin ei saa keksiä uusia repliikkejä, mutta repliikit voi esittää missä järjestyksessä tahansa eri kerroilla. Miettikää roolihahmojen taustaa ja ratkaiskaa heidän sisäiset tahtotilansa. Mihin he pyrkivät, mikä heitä motivoi tai mikä heitä hiertää? Aloittakaa pohtimalla seuraavia kysymyksiä:

1. Mistä tilanteesta kohtauksessa on kyse?
2. Minkälainen suhde henkilöillä on keskenään ja mitä heidän välillään on tapahtunut?
3. Mitä roolihahmo haluaa “oikeasti sanoa” kun hän puhuu? Mitä hän sanoo ns. rivien välissä?
4. Missä kohtaus tapahtuu?
5. Minkälaiset voimasuhteet henkilöillä on?

- Hei.
- Hei.
- En tiennytkään, että olet täällä.
- Samaa voisin sanoa sulle.
- Mitä kuuluu?
- Ei paljon mitään. Entäs itsellesi?
- Sitä samaa. Illaksi on luvattu myrskyä.
- On vain?
- Joo, oikein kunnon myräkkä on tulossa.
- Ai. Pitää varmaan lähteä tästä sitten.
- Joo, luulen että se on parasta.
- Nähdään.
- Nähdään taas.

Kun olette käyneet dialogin läpi valitulla tavalla, keksikää aina uusi tilanne, taustatarina, statussuhteet ja hahmot. Säilyttäkää kuitenkin pohjalla sama dialogi, vaikka repliikkien järjestystä voittekin vaihtaa. Tehkää ainakin 3 eri tarinaa / asetelmaa. Voitte esittää kohtaukset muillekin tahtoessanne. Keskustelkaa, miten kohtausten tunnelma muuttuu ja miten eri hahmojen statukset ja voimasuhteet näkyvät kehossa, puheessa, katseessa, ilmeissä, eleissä ja koko kohtauksen suunnassa.

USKO, TOIVO, ❤

Miksi röyhkeys, etäisyys, silmin havaittava huono kohtelu, torjunta, ohilipuvuus, mitätöinti, toivo, epätoivo, kaipuu, vähättely, hyväksikäyttö, hetken huuma, turhat lupaukset, ghostaaminen, valehtelu, huonot tekosyyt, pettymykset, seksuaaliset seikkailut, salasuhteet, mahtailut, egon pönkitykset, irtosuhteet, pikasuhteet, suhteettomuudet, mitä jos se kuitenkin rakastaa mua -flipit, kielletty hedelmä, kehut, nopeat rytmit, huuma, kesäyöt, syysyöt. talviyöt, kevätyöt, vaaralliset ihmiset, salamyhkäisyydet, heroistiset hedonisti, narsistit, psykopaatit, viettelijät ja auervaarat, isokenkäiset, valtaa haalineet, muilta vohkineet ja siten rikastuneet, valan vannoneet, toisten omat, saduissa kuvatut, mielikuvituksen tuotteet, seksifantasioissa seikkailevat sankarit, naapurit, roistot, raiskarit, rumia perään huutelevat mennen ajan mieskuvastot ja muut sellaiset, joiden otsassa lukee EI TÄTÄ MISSÄÄN NIMESSÄ saa niin usein kuitenkin sydämen jyskäämään ja toivon yhteisestä tulevaisuudesta heräämään. Miksi TÄTÄ hahmoa ja näitä ilmiötä kohtaan löytyy loputonta ymmärrystä, empatiaa ja kilometripiuhaa, vaikka tarina on kaikille niin tuttu? Miten naistenmiehet ja villit viettelijättäret sen yhä uudelleen tekevät ja miksi se tapahtuu yhä uudelleen ikuisessa uskossa, toivossa ja rakkaudessa?

Tehtävänä on pohtia klassikkotarinoita, jotka kietoutuvat epätoivoisen rakkauden ympärille. Ikuisen odotuksen, epätasapainoisen suhteen ja tuhoon tuomitun lopun näkökulmasta, ja tehdä niistä melodramaattisesti näyteltyjä kohtauksia kolmessa eri aikakaudessa tapahtuvasti. Pohtikaa itse sopivan kokoiset ryhmät näytelmien tekemiseen. Voitte hyödyntää tässä Aristoteleen draaman kaarta, josta oli esimerkki opepaketin 2. osiossa.

Miten näytelmä alkaa, mitä sitten tapahtuu ja mihin näytelmä päättyy? Käyttäkää kohtausten väleissä aikahyppyjä. Mistä tarina alkaa? Mistä tarina kertoo? Miten päähenkilöille käy? Ja miksi, oi miksi, tämä sama epätoivoisen rakkauden ilmiö toistuu aina uudelleen? Keskustelkaa lopuksi ilmiöstä yleisesti.

ps. Katsokaa myös aiheeseen liittyvä klassikkoelokuva: ***Kirje tuntemattomalta naiselta.***

“Elokuva on Max Ophülsin ohjaama yhdysvaltalainen romanttinen klassikkoelokuva vuodelta 1948. Se perustuu itävaltalaisen kirjailijan Stefan Zweigin kertomukseen Brief einer Unbekannten, ja se kertoo nuoresta naisesta, joka rakastuu pianistiin.[2] Se on haikean romanttinen elokuva, jota on pidetty "naisten elokuvana". Omana aikanaan se ei ollut suuri menestys, mutta on saanut myöhemmin klassikon arvon. Vaikka mies ei asia kykene päivittämään, rakastaa nainen kuitenkin kaukaa, kauan ja kovaa, hamaan loppuun saakka, uskollisena kuin kultainen noutaja.”

INHIMILLISIÄ JA EPÄINHIMILLISIÄ KOHTAAMISIA

Inhimilliset ja lämpimät kohtaamiset, jossa kaksi ihmistä kohtaavat tasavertaisesti toimivat parantavina ja voimauttavina tapahtumina. Kyse voi olla vaikka kaupan kassan ystävällisestä eleestä ja siihen reagoimisesta, kunhan kohtaaminen on todellinen ja läsnäoleva. Sen voi tiivistää dialogiin, vaikka usein sanatonta onkin:

- Hei, mä nään sut.
- Ai, nääksä mut? Kiva ku näät mut.

Kun kohtaaminen on puolestaan epäaitoa, ohittavaa ja mitätöivää on dialogi täysin toinen:

- Onks tääl ketää?
- Mä oon täällä. Täällä näin! Ei ku täällä! Väärä suunta! Kato tänne päin. Halooooo!! Ooks sä kuuro vai sokee?

Tehtävänä on elää normaalia elämää siinä tuntemassanne Matrixissa, missä parhaillaan elätte. Larpatkaa päiväänne lukiolaisina läpi, mutta havainnoikaa, tunnistakaa ja kirjatkaa kaikki epäinhimilliset ja inhimilliset kohtaamiset ylös. Tunnustelkaa kohtaamisten aikana mikä kohtaamisessa saa olon joko hyväksi tai kurjaksi. Mitä silloin tapahtuu ja missä tunne tuntuu? Kirjatkaa mahdollisimman monta jokapäiväistä kohtaamista ylös, niin hyvät kuin huonotkin, ja laskekaa lopuksi montako kumpaistakin oli lajiaan. Avataan luokassa havaintoja ja esittäkää hyvien ja huonojen kohtaamisten kootut sikermät (joko kerrottuna tai näyteltynä). Tehtävä pyrkii saattamaan tietoiseksi siitä, miten pienillä arjen muutoksilla ja

toisen huomioimisella voi olla iso vaikutus kaikkeen. Pistäkää hyvät kohtaamiset kiertoon myös tulevaisuudessa.

Alla HS:n toimittama juttu Tommy Hellstenin ajatuksista siitä mitä kohtaamattomuus ja näkymättömyys tekee ihmiselle, ja miksi hyvän johtajan tulisi olla aina nöyrä ja läsnä muille. https://www.hs.fi/hyvinvointi/art-2000008920297.html

PERHEET MUUTOKSESSA

Pohtikaa viiden hengen pienryhmissä, miten perheet ovat muuttuneet viimeisen 100 vuoden aikana Suomessa. Tehkää pieniä ennen ja nyt -kohtauksia esimerkiksi valitsemistanne erilaisista perhemuodoista, rooleista, asenteista, kotitöitä sekä talouden hoidosta. Mikäli näytteleminen tuntuu haastavalta, voitte tehdä myös kaksi still-kuvaa, kunhan muutokset ennen ja nyt -kuvissa on selkeästi havaittavissa. Jos valitsette still-kuvat, pyytäkää opettajaa fasilitoimaan kuvat muun luokan pyrkiessä arvaamaan mistä eroista saattaa olla kyse.

Voitte myös tehdä bonustehtävän niistä asioista, joiden tulisi muuttua tulevaisuudessa tai vaihtoehtoisesti dystooppisen skenaarion, jossa kaikki mahdollinen mitä perheeseen tulee menee pieleen ja väärin. Kaikki valmistavat yhteensä siis kolme kuvaa per ryhmä. Mitkä kaikki vaikuttavat muuttuviin perheisiin?

Alla muutamia perinteisten ydinperhemallin ja uusperheiden rinnalle tulleita muita perhemuotoja Setan sivuilta, joita voitte halutessanne tehtävässä hyödyntää:

Apilaperhe. Perhe, jossa lapsi tai lapset ovat eri perheyksikköjen yhteisiä lapsia, esimerkiksi naisparin ja miehen tai miesparin ja naisparin yhdessä muodostama perhe. Apilaperheet voivat olla esimerkiksi kolmen vanhemman kolmiapilaperheitä, neljän vanhemman neliapilaperheitä tai kahden vanhemman perheitä. Apilaperheissä kaikki vanhemmat ovat yleensä lapsen tai lasten sosiaalisia vanhempia, mutta lainsäädännön puutteista johtuen vain kaksi heistä voi olla juridisia vanhempia.

Polyamoria. Polyamorialla tarkoitetaan yhtä vastuullisen monisuhteisuuden muotoa ja siihen suuntautunutta seksuaalisuutta ja/tai romanttista/kumppanuudellista halua. Polyamorisuus ei määrittele henkilön seksuaalista suuntautumista. Termillä vastuullinen

monisuhteisuus viitataan sellaisiin kaikkien osapuolten yhteisymmärrykseen perustuviin intiimeihin, seksuaalisiin ja/tai romanttisiin suhteisiin, joissa on enemmän kuin kaksi osapuolta tai joissa osapuolilla on rinnakkain useampia rakkaus-, seksi-, tai muulla tavoin intiimejä suhteita. Polyamoria ei tarkoita samaa kuin polygamia eli moniavioisuus.

Rekisteröity parisuhde. Rekisteröity parisuhde oli samaa sukupuolta olevien parien tapa virallistaa parisuhde ja antaa sille juridinen asema. Suomessa parisuhteen rekisteröinti oli mahdollista vuodesta 2002 alkaen 1.3.2017 yleisen avioliittolain voimaan astumiseen saakka. Rekisteröidyssä parisuhteessa olevilla ei ole kaikkia samoja oikeuksia kuin naimisissa olevilla. Esimerkiksi yhteinen sukunimi ilman erillistä nimimuutosta tai ulkoinen adoptio eivät ole vielä rekisteröidyillä pareilla mahdollista.

Sateenkaariperhe. Sateenkaariperheeksi kutsuvat itseään monet sellaiset lapsiperheet, lasta odottavat tai perheenlisäystä suunnittelevat perheet, joissa yksi tai useampi vanhempi kuuluu seksuaali- ja/tai sukupuolivähemmistöön.

Sisäinen ja ulkoinen adoptio. Perheen sisäisessä adoptiossa, niin sanottu sosiaalinen (ei-biologinen) vanhempi adoptoi kumppaninsa biologisen lapsen. Parin tulee olla rekisteröidyssä parisuhteessa (tai myöhemmin avioliitossa), jotta sisäinen adoptio voidaan toteuttaa. Ulkoinen adoptio tarkoittaa sitä, että lapsi adoptoidaan perheen ulkopuolelta. Samaa sukupuolta oleville rekisteröidyssä parisuhteessa oleville pareille tämä ei ole mahdollista.

Vanhemmuuskumppanuus. Ihmiset jakavat lastensa vanhemmuuden olematta parisuhteessa.

https://seta.fi/sateenkaaritieto/sateenkaarisanasto/

Lue vielä halutessasi aiheeseen liittyvä Kimmo Jokisen teksti *Ydinperheistä monimuotoisiin perheisiin:* *https://evl.fi/documents/1327140/45652999/Jokinen+Ydinperheest%C3%A4+monimuotoisiin+perheisiin/533abc59-a287-50eb-d29c-264179caf318*

Sekä HS:n Tiedelehden juttu *Evoluutio hioi isästä hoivaajan.*

https://www.hs.fi/tiede/art-2000009057283.html

KAADETTAVAT ASIAT

Kuuntele Lyytin *Olen matkalla kaatamaan patsaita* -laulu alla olevasta linkistä ja kirjoita sen innoittamana uudet laulunsanat siitä mitä itse haluaisit tällä hetkellä kaataa? Voit kirjoittaa sanat vapaasti valitussa tyylilajissa, rytmissä ja muodossa. Mitään tiettyä sävelmää tai sointukulkua, johon sanat istuu, ei tarvitse olla. Pääpaino on sanojen sisällössä ja sen näkökulman esiin tuomisessa mitä kaikkea pitäisi juuri nyt kaataa.

https://www.youtube.com/watch?v=p9MvndptXco&list=RDp9MvndptXco&start_radio=1

5.PROVOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOO

PROVOKAATION MONET KEINOT

“Provokaatio on tahallista toimintaa, jonka tavoitteena on kohteen negatiivinen reaktio kuten paheksunta, ärsyyntyminen, loukkaantuminen tai suuttuminen. Kohteena voi olla periaatteessa mikä tahansa elollinen olento, joka kykenee osoittamaan tunteensa toimintaa kohtaan, käytännössä usein jokin kehittynyt eläin kuten ihminen tai usein jokin ihmisryhmä.” -Wikipedia

-

Mutustelkaas alkuun näitä:

Mistä tunnistaa provokaation?

Mihin provokaatiolla pyritään?

Miten monin eri keinoin toista voi yrittää provosoida?

Minkälaista julkista provokaatiota tunnistat ja tiedät?

Milloin provokaatio on perusteltua, jos milloinkaan?

Milloin provokaatio menee yli?

Miten voi olla provosoitumatta?

Minkälaisessa tilanteessa itse provosoit muita tai provosoidut?

Missä provosointia esiintyy eniten ja miksi?

Miettikää tämän jälkeen viisi erilaista provokaatio tapaa tai välinettä. Ja sitä minkälaisessa tilanteessa mitäkin välinettä voisi soveltaa ja mitä niillä pyritään saavuttamaan?

Tehkää yhdestä keksimästänne provokaatioyrityksestä esimerkki, joko näyteltynä kohtauksena tai kirjoitettuna tai visuaalisena postauksena. Katsokaa luokassa esimerkit yhdessä läpi ja keskustelkaa siitä, mitä ne herättävät ja onnistuuko provosointiyritys. Harjoituksen tarkoituksena on ensisijaisesti oppia tunnistamaan erilaisia provokaatiokeinoja sekä oppia suhtautumaan niihin provosoitumatta. Myös provokaatioyritysten eettisyyttä, tilannesidosta ja tarkoitusperiä tulisi kyetä arvioimaan kriittisesti.

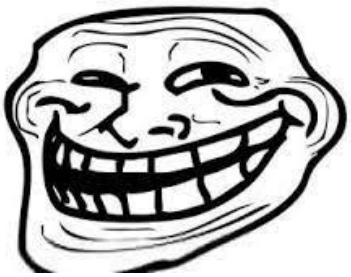

PROVOKATIIVINEN RYHMÄVÄITTELY

Tehtävänänne on rakentaa provokatiivinen ryhmäväittely (5 hlö / ryhmä), jossa argumentointi on kärkevää ja yliampuvaa. Harjoitus aloitetaan ja lopetetaan yhteisestä sopimuksesta. Tavoitteena on testata ja havainnoida kuinka provokaatio toimii väittelyn välineenä. Välttäkää kuitenkin henkilökohtaisuuksiin menemistä tai ketään ihmistä tai ryhmää loukkaavaa puhetta.

Valitkaa aiheeksi jokin yhteiskunnallinen aihe ja kaksi vastakkaista näkökulmaa siihen. Suunnitelkaa ryhmissä muutamia argumentteja ennen väittelyn alkua. Yhden väittelyn pituus voisi olla esim. 7 minuuttia. Tutkikaa, miten pitkälle provokaatioyrityksessä voitte mennä, mitkä ovat parhaita argumentteja ja miten selviätte vastapuolen herjauksesta. Pyrkikää reagoimaan toistenne heittoihin maltillisesti provosoitumatta niistä. Älkää kuitenkaan ohittako mitään argumenttia, kuin ette kuulisi sitä. Minkälaisia vastareaktioita provokatiiviset heitot teissä herättää ja miten väittely etenee, kun se on tahallaan kärjistettyä? 10 minuutin jälkeen luokka voi päättää kumpi joukkue voitti väittelyn.

PS. Voitte ottaa myös tukea Tero Kasteenpään ja Jani Timosen teoksesta: *Provo-opas – ärsyttämisen jalo taito* (2014), jossa tekijät pohtivat ärsyttämisen työntävää voimaa. Kirja sisältää tunnettujen provokaattoreiden kuten Timo Soinin, Matti Apusen, Jörn Donnerin ja Pää Kii -punk yhtyeestä tutun Teemu Bergmanin provokaatio tyylinäytteitä. Kirja avaa provokaation keinoja, historiaa, psykologiaa, biologiaa ja maantiedettä usein eri esimerkein.

SANASELITYSPELI

Avatkaa pareittain alla olevat 23 sanaa ensin yhdessä, jotta tiedätte mitä ne tarkoittavat. Kun käsitteet on avattu aloittakaa sanaselityspeli Aliaksen hengessä. Tehkää niin, että vain selittäjä saa katsoa sanalistaa. Aikaa selityksiin on neljä minuuttia, jonka voitte ottaa puhelimesta. Laskekaa, montako oikeaa arvausta saatte. Tämän jälkeen vaihtakaa vuoroja, niin että se joka äsken selitti on nyt arvausvuorossa. Tällä kertaa selittäjä selittää sanat pantomiimia apuna käyttäen neljän minuutin ajan. Kuinka monta sanaa tuli nyt arvattua?

Donner
provokaattori
kulttuurin moniottelija
mammutti
trolli
diplomatia
norsunluutorni
aristokraatti
valta-asema
hylätty lapsi
Rölli
Ninni
virtahepo
tukahdutettu viha
kirjailija
Gabrielsson
dinosaurus
katkeruus
paskaksi haukkuminen
mediahuomio
odotus
jäähyväiskirje
viimeinen sana

PROVOKAATION VÄLINEENÄ PASKAKSI HAUKKUMINEN

Donner tunnettiin eräänä merkittävimpänä suomalaisena provokaattorina, jonka bravuurina oli asioiden paskaksi haukkuminen. Samaa lääkettä tarjosi Otto Gabrielsson kirjassaan: *Rikkaruoho – Viimeinen kirje isälle* tehdessään tilejään menneisyytensä kanssa selväksi. Niin isä kuin poika ovat käyttäneet provokatiivisena tyylikeinona paskaksi haukkumista. Kysymys kuuluu, mihin paskaksi haukkumisella pyritään? Miksi juuri se valitaan kaikista keinoista oman asian ajuriksi? Miten se osuu kohteeseensa? Onko siinä riski kääntyä itseään vastaan ja tehdä sanottavansa yliampuvuudessaan ponnettomaksi?

Tehkää harjoitus, jossa voitte “draamasopimuksen turvin” haukkua jonkin yhteiskunnallisen ilmiön paskaksi sanoja säästämättä. Älkää kohdistako haukkumista suoraan kehenkään henkilöön, ihmisryhmään tai yhteisöön. Valitkaa aiheeksi jokin yleisempi tapahtuma, ilmiö, toiminta tai trendaava meemi. Käyttäkää ensin 10 minuuttia aikaa valitun kohteen paskaksi haukkumiseen kirjoittamalla siitä. Älkää käyttäkö sen enempää aikaa tekstiin, se voi olla hyvinkin suoraa, karkeaa, töksähtelevää ja assosiatiivista.

Kun tekstit ovat valmiit tehkää huutokuoro, jossa haukutte sekä samaan aikaan huutamalla että solistisesti (yksi kerrallaan) valittua kohdetta. Tämän harjoituksen ydin on vapaan aggression ilmaiseminen sekä tyylikeinoon tutustuminen. Kuoromuotoinen toteutus mahdollistaa turvan (yhtäaikainen huutopurkaus), mutta tarjoaa myös tilaa yksittäisille irti otoille. Olkaa vapaita haukkumaan!

VITSI VITSI

1. Joku naljailee sinun kustannuksellasi. Juttu on naamioitu hauskaksi, mutta se ei ole sitä. Se osuu ja siinä on selkää piiloviestintää. Joku haluaa satuttaa.

2. Viha saa aikaan fysiologisen reaktion: syke nousee, hengitys kiihtyy ja kädet hikoavat. Pieni vitsiksi tarkoitettu työkaverin heitto moukaroi itsetuntoasi, vaikka sehän on ihan pikkujuttu vaan ja tarkoitettu “hauskaksi”. Pysähdy. Älä vastaa heittoon roiskimalla kuraa takaisin. Hengitä. Kerää ajatuksesi. Tämä saattaa ottaa hetken, mutta on sen arvoista. Älä reagoi. Rauhoitettuasi pohdi miten voit antaa sivaltajalle palautetta rakentavasti. Kerro, että heitto ei tuntunut kivalta, eikä naurattanut sinua. Sano, että arvostaisit, jos hän ei tekisi tulevaisuudessa enää niin.

3. Tiedosta, että piikittelyyn, sarkasmiin tai naljailuun sortunut ihminen haluaa purkaa heitoillaan vain omaa pahaa oloaan. Teko kertoo enemmän hänestä kuin sinusta. Ota asia puheeksi ja kysy naljailijalta miksi hän tekee niin? Onko teko tahallinen vai vahinko? Voit myös kysyä onko hänellä joitain omia huolia, josta haluaisi puhua.

4. Tahallinen sarkasmi, naljailu tai toisen provosointi heikentää hyvinvointia ja on tuhoisaa yhteiselle ilmapiirille. Pahalta tuntuvat heitot kannattaa aina ottaa esiin, mutta ennen niiden käsittelyä on tärkeää rauhoittua.

5. Muistele tilannetta, jossa olet kokenut jonkun satuttavan sinua sanoillaan. Nämä heitot on usein naamioitu humoristisen kevyiksi vitseiksi. Ne sisältävät samalla myös pyynnön niiden

hiljaisesta vastaanotosta, sillä olet toki tosikko jos et leikkiä kestä. Suhmurointi ja epäreilu piiloviestintä tulee aina antaa ilmi ja saada se loppumaan. Käy tilanne mielikuvissasi tarkkaan läpi ja pidä sitä tärkeänä oppituntina. Kun kohtaat seuraavan kerran vastaavanlaisen provokaatio yrityksen pysähdy ja noudata yllä olevaa ohjeistusta.

TOKSISET INSTALLAATIOT

Tehkää huonojen tapojen, röyhkeyden, itsekkyyden, minäkeskeisyyden, narsismin, itseriittoisuuden, omahyväisyyden, machiavellismin, oman edun tavoittelun, hyväveliverkoston, pullistelun, kiusaamisen, seksismin, sovinismin, korruption, kiristyksen, trollaamisen ja kukkoilun skenografinen tapahtumapaikka eli lavastus. Työ rakennetaan pahvilaatikon sisälle halutun visuaalisen ilmeen ja sommittelun kautta. Kyseessä on toksisen tarinan tapahtumaympäristö. Mitä tilassa on tapahtunut, kenelle ja miksi? Työ toteutetaan parityönä. Valitkaa edellä olevasta toksisesta listasta yksi aihealue, joka puhuttelee eniten, ja joka on lisännyt suosiotaan viime vuosina. Kehitelkää tarinalle alku, keskikohta ja loppu, ja lavastakaa laatikko tarinaa mukailevasti. Mitä se paljastaa? Pohtikaa myös mitä musiikkia tai minkälainen äänimaisema tilassa voisi olla? Esitelkää työnne muille ja kertokaa mitä siellä on tapahtunut ja miksi. Työ voi ottaa vaikutteita elokuvamaisesta lavastamisesta. Kaikki yksityiskohdat ja pienet vihjeet ovat merkittäviä.

DAVID vs. GOLJAT

Pohtikaa, minkälaisia epätasa-arvoisia voimasuhteita maailmassa esiintyy? Etsikää tilanteita ja pareja, joissa vastakkain asettuneilla tahoilla on selkeä ero voiman, määrän, vallan, koon, resurssien, rahan tai näkyvyyden suhteen. Kyse voi olla eri ilmiöistä, ihmisryhmistä, instituutioista, valtioista, kahdesta ihmisestä jne… Pohtikaa mm. miten vastavoimainen tilanne on syntynyt? Mitä keskenään ristiriitaisia pyrkimyksiä vastavoimilla on? Voiko tilanteen purkaa jollakin kumpaakin osapuolta huomioivalla tavalla? Miettikää myös mitkä mahdollisuuden pienemmällä osapuolella on suhteessa isompaan?

Listatkaa seuraavaksi asioita, jotka jakavat maailmaa tällä hetkellä. Pohtikaa myös keinoja asioiden korjaamiseksi. Tehkää yhdestä näistä Forum-teatterille ominainen still-kuva, jossa esiintyy antagonisti (tarinan sankari) ja protagonisti (vastustaja) tahtomallanne tavalla. Valitkaa, kumman puolella itse olette. Kuva kertoo osapuolten pahimmasta ristiriitatilanteesta. Näytelkää sen jälkeen kuvat auki aloittamalla tarina alusta. Mitä tapahtui ensin, että ristiriita syntyi ja mihin se johti. Auki näytellyt ennen ja jälkeen tarinat voivat olla täysin teidän oman mielikuvituksenne tuotetta.

PROVOKUVIA

Tutki seuraavia alla olevia provokatiivisia kuvia ja vastaa alla olevaan 10 kysymykseen:

1. Mitä kuvat tuovat sinulle mieleen?
2. Mikä voisi olla kuvien aihe?
3. Mitä kuvat pyrkivät mielestäsi viestimään?
4. Miltä aikakaudelta kuvat voisivat olla?
5. Miten kuvat keskustelevat tämän päivän tapahtumien kanssa?
6. Mitä symboleja kuvissa on ja mihin niillä viitataan?
7. Mitä eroja ja yhtäläisyyksiä löydät kahta kuvaa vertaamalla?

8. Mitä ajatuksia, tunteita, muistoja kuvat sinussa herättää?
9. Mistä kuvista pidät, mistä et ja miksi?
10. Provosoivatko kuvat sinua ja jos niin miksi?

Ota lopuksi itse provo-kuva valitsemastasi aiheesta. Mieti tarkkaan mitä haluat sillä viestittää.

LIPUN VIESTI:
TASA-ARVOINEN
YHDENVERTAINEN
Kaikkien suomalaisten lippu
PROVOSOIVA
VAIN YKSI AATE
Vieraan aatteen ja vallan lippu
Amerikkalaisen h...järjestön taistelulippu

Koko perheelle
Fleece KERRASTO 19,-
HUORA alk. 9,-
TYYNY 12,90

P/ PERSACKS
POCKETBÖCKER

ETTÄ TÄÄ LEIPÄ ON OIKEIN
TEHTY!
"INSTAGRA
OVOSOINTIKLUBI

I'M OUT
OF BED
AND DRESSED
- WHAT MORE
DO YOU WANT?

HUNGER KING
HUNGER KING
HUNGER KING
RICH
POOR
HUNGER KING

KAURAHIUTALEITA
Haureflingar

Tässäpä tämän kertainen opepaketti. Toivottavasti se herätti ajatuksia ja laittoi miettimään. Esiin tulleiden aiheiden, ihmisten ja ilmiöiden muuttaminen toiminnaksi on yhtä merkittävää, kun niiden funtsiminen. Joten pulpetit sivuun, rohkeutta peliin ja toimintaan kiinni. Pitäkää huolta itsestänne ja oppilaista. Seuraavaan kertaan taas!

Oivalluksia, elämyksiä ja luovia löytöjä toivoopi Jenni, Malla ja Rosa
KOM-teatterin yleisötyön kukkaset